

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886. Andra Kammaren. N:o 36.

Fredagen den 9 April.

Kl. 11 f. m. •

§ 1.

Herr vice Talmannen, hvilken under dagens sammanträde ledde Kammarens förhandlingar, föredrog till en början Herr A. P. Linds på Kammarens bord hvilande anhållan om ledighet från riksdagsgöromålen under fjorton dagar från och med den 30 innevarande månad.

Herr A. P. Lind erhöll ordet och yttrade: Jag anhåller att få återkalla min ledighetsansökan.

Vid det förhållande att Herr Lind sålunda numera återkallat sin ifrågavarande anhållan, förklarades densamma icke till någon vidare Kammarens åtgärd föranleda.

§ 2.

Till fortsatt handläggning företogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 40, i anledning af väckta förslag dels om jernvägsbyggnader för statens räkning och dels om statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar; deraf i ordningen förekom

Punkten V.

Uti särskilda inom Kamrarne väckta motioner var föreslaget:

af Herr I. Lyttkens (motion i Andra Kammaren N:o 112):

att Riksdagen täcktes ställa till Kongl. Maj:ts förfogande en summa af en million kronor för att, på de vilkor och förbehåll, som Riksdagen komme att föreskrifva för lån till enskilda jernvägars anläggande, lemnas såsom lån åt det bolag, som bildats för att bygga en jernväg emellan Bolmens station å Vislanda—Bolmens jernväg och Halmstad;

af Herr A. Lilienberg, med hvilken instämt Herrar P. Pehrsson, Anders Svensson, Nils Jönsson och Aug. Petersson (motion i Andra Kammaren N:o 13):

Andra Kammarens Prot. 1886. N:o 36.

*Ang. låne-
understöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.*

Ang. låne-
understöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)

att Riksdagen måtte bevilja ett anslag af 1,100,000 kronor, för att under samma vilkor, som af 1881 års Riksdag blifvit fastställda för understödjande af enskilda jernvägsanläggningar, af Kongl. Maj:t anvisas såsom lån till det bolag, som komme att bygga jernvägen från Karlshamn till Ronneby och Ronneby redd samt vidare från Ronneby till Karlskrona, att utgå med en tredjedel under hvarterdera af åren 1887, 1888 och 1889;

af Herr *W. Lindahl* (Motion i Första Kammaren N:o 16):

att Riksdagen behagade ställa till Kongl. Maj:ts disposition för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar ett extra anslag af tio millioner kronor att med två millioner kronor årligen utgå under fem år från och med år 1887 på de vilkor, Riksdagen torde bestämma;

af Herr *Arvid Gumælius* (motion i Andra Kammaren N:o 20):

att Riksdagen måtte, till låneunderstöd åt enskilda jernvägar intill högst halfva anläggningskostnaden, bevilja och till Kongl. Maj:ts disposition ställa ett extra anslag af 10 millioner kronor, att utgå under fem år, med 2 millioner under hvarterdera af åren 1887, 1888, 1889, 1890 och 1891, å hvilket anslag Kongl. Maj:t skulle ega att, till understödjande af nya enskilda jernvägsanläggningar, anvisa af Kongl. Maj:t beviljade understödsbelopp, emot så billiga lånevilkor, som staten utan egen ränteförlust kunde bevilja;

samt af Herr *S. M. Olsson* (motion i Andra Kammaren N:o 108):

att Riksdagen måtte till låneunderstöd åt enskilda jernvägar intill högst halfva anläggningskostnaden bevilja och till Kongl. Maj:ts disposition ställa ett extra anslag af femton millioner kronor, att utgå under 5 år med tre millioner kronor under hvarterdera af åren 1887, 1888, 1889, 1890 och 1891, å hvilket anslag Kongl. Maj:t skulle ega att till understödjande af nya enskilda jernvägsanläggningar anvisa af Kongl. Maj:t beviljade understödsbelopp emot så billiga lånevilkor, som staten utan egen ränteförlust kunde bevilja.

Utskottet hemställde under *mom. a)* af förevarande punkt, att Riksdagen måtte, med anledning af de här ofvan omförmälda motioner, till låneunderstöd för enskilda jernvägar bevilja och ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett extra anslag af 5,000,000 kronor, att utgå under fem år från och med år 1887 med 1,000,000 kronor årligen, dock så att belopp, som ej blifvit till utgående under ett af dessa år anvisadt, finge för ett efterföljande år af samma femårsperiod disponeras; och skulle Kongl. Maj:t ega att å detta anslag, till understödjande af nya, ännu ej påbörjade enskilda jernvägsanläggningar, anvisa af Kongl. Maj:t beviljade understödsbelopp, att utgå i enlighet med enahanda vilkor och bestämmelser, som

för åtnjutande af dylikt understöd blifvit vid 1881 års riksdag fastställda.

*Ang. låne-
understöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)*

Efter uppläsande af denna hemställan anförde:

Herr Helander: För att undvika de obehagliga jernvägsstriderna med åtföljande kompromisser och slitningar, ställes, såsom bekant är, år 1871 till Kongl. Maj:ts disposition en summa af några millioner kronor, för 5 års tid. Så skedde äfven 1876 och 1881, likaledes hvarje gång för fem år. Det var, enligt hvad mig synes, alldeles omöjligt att första gången denna sak förekom förfara på annat sätt än som skedde, emedan Riksdagen icke kunde sjelf pröfva alla de många ansökningar om understöd och förslag till jernvägsbyggnader, som då voro inlemnade. Annorlunda ansåg jag förhållandena vara 1876 och 1881. Då hade redan många jernvägar fått betydliga understöd af staten och andra jernvägar hade kommit till stånd, som icke ens begärt låneunderstöd. Det kunde således gå för sig att få enskilda jernvägar till stånd, utan att en sådan fond hade behöft afsättas för att af Kongl. Maj:t disponeras, hvarför jag ock då motsatte mig förnyelse af förfarandet utaf år 1871. Under de senare fem åren har jag erhållit ytterligare anledning att liksom åren 1876 och 1881 icke vilja vara med om bildandet af en dylik fond, då det under tiden visat sig, att, fastän man haft en sådan fond, enskilda förslag om jernvägsbidrag likväl direkt till Riksdagen inkommit. Det är naturligt, att sådant icke bort förekomma. Men sådana förslag — ett par åtminstone — hafva föranlett, att Riksdagen sjelf pröfvat de understödsförslag, som varit å bane, och beviljat stora belopp utöfver lånefonden. Jag kan således icke finna annat än, att man nu bör gå ifrån det förut införda sättet att medelst den jernvägsfond, som stätt till Kongl. Maj:ts disposition, understödja enskilda jernvägsanläggningar.

Då jag icke vill vara med om en sådan lånefondens afsättande, så är detta likväl icke detsamma, som att jag icke skulle vilja vara med om att vidare understödja enskilda jernvägsföretag. Jag vill endast, såsom nämndt är, bevara åt Riksdagen förmånen att för hvarje gång få sjelf pröfva de förslag till jernvägsbyggnader, som framkomma, i afseende å det verkliga behovet af den jernväg, som föreslagits, och den nytta den kan komma att medföra för landet. Men att upplägga en sådan fond som den föreslagna och derjemte ställa till så, som under de senaste 5 åren skett, att man kan få särskildt bidrag till enskilda jernvägar utöfver lånefonden, det synes mig orimligt. Jag vet emellertid väl, att man vid sista tillfället sådant skedde anförde som skäl för sitt tillvägagående, att det företag, som var i fråga, var stort och kostnaderna betydliga. Men det kan väl icke vara meningen att endast för den skull, att det kan gifvas jernvägsföretag, der banlinien är af en betydlig längd och anläggningen medför stora kostnader, på sidan om fonden lemna särskilda lån.

Jag hade, såsom jag nämnde, inga sympatier för upprättandet

Ang. låne-
understöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)

af lånefonder vid de två nästförflutna tillfällen sådant egde rum, och jag vill icke heller denna gång vara med om, att medel afsättas till en sådan fond. På grund häraf vill jag yrka afslag å den föredragna punkten.

Herr Granlund: Efter den utgång, som i onsdags den 3:dje punkten af detta utlåtande fick, förvånar jag mig verkligen öfver, att man här i dag skulle komma och begära afslag i fråga om 5:te punkten. Det lån, som då beviljades, utgjorde icke mindre än 2,068,000 kronor till en enda enskild jernväg, och nu är det fråga om endast 5,000,000 kronor till alla enskilda jernvägar, som byggas under 5 år inom hela landet. Olika motionärer hafva för detta ändamål begärt olika belopp; en har begärt 5 millioner, ett par andra 10 millioner och en annan 15 millioner. Stats-Utskottet har icke ansett sig kunna tillstyrka inalles mer än 5 millioner. Men föreligger icke här ett rättvist anspråk från alla de enskilda jernvägsbolag, som i olika delar af landet bildat sig för att med stora uppoffringar kunna åstadkomma för sina orter behöfliga jernvägar — bör staten undandraga sig att med lån understödja dessa sträfvanden, som göras från orter, som icke varit eller blifva så lyckliga att erhålla stambanor? Kan man verkligen på allvar föreställa sig, att det vore bättre, om Kongl. Maj:t genom proposition till Riksdagen hemställde om Riksdagens medgifvande till hvarje särskildt lån? Skulle icke detta, mine herrar, åstadkomma dessa obehagliga slitningar och kompromisser orternas representanter emellan, hvilka vanligen åtfölja alla jernvägsfrågor? Jag tror dessutom, att det icke är någon förlust för staten att bevilja till och med större lån, än hvarom här är fråga. Utskottet säger visserligen, att medelräntan å statsskulden i sin helhet utgör 4,35 procent, men då har Utskottet icke tagit i betraktande de lån, som på senare tider indragits, och på hvilka räntan är till och med under 4 procent. Staten gör således ovilkorligen en, om ock högst obetydlig, vinst på dessa lån; och då dessutom många andra och rättvisa skäl tala för, att staten skall fortfara att med lån understödja enskilda jernvägsanläggningar, samt det är en gifven sak, att hvarje enskild jernväg, utom de stora fördelar, en sådan tillför de orter den berörer, skall tillföra statens stambanor en betydligt ökad trafik, och det således i alla hänseenden har stora skäl för sig att öka denna fond, så får jag för min del, Herr vice Talman, värdsamt hemställa, att den förändring i Stats-Utskottets förslag måtte vidtagas, att lånebeloppet höjes till 7,500,000.

Herr Lilienberg: Jag är väsentligen förekommen af den siste ärade talaren och skulle kunna inskränka mig till att instämma med honom. Jag skall således icke yrka bifall till min motion utan i dess ställe anhålla om beviljande af en lånefond till det belopp, som Utskottet föreslagit, eller 5 millioner kronor.

Jag vill dessutom fästa uppmärksamheten på de siffror, som förekomma i Stats-Utskottets betänkande. Utskottet har uppgifvit kostnadssumman för de enskilda jernvägar, som nu äro å bane,

till omkring 36,000,000 kronor. Drager man derifrån kostnaden, 13,000,000 kronor, för den stora Mora—Karlstad- (alternativt Mora-Persberg-) banan, så återstår 23,000,000 kronor.

Hälften af detta belopp är 11,500,000 kronor och dertill föreslår Utskottet 5,000,000 kronor. Detta måtte väl icke anses vara för mycket. Stats-Utskottet tyckes väl anse, att man borde undantaga de jernvägar, för hvilka begärts ett direkt statsanslag. Jag tycker dock för min del det vara uppenbart, att, om dessa jernvägar icke få direkta anslag, komma de att begära statslån. Man bör dessutom besinna, att under dessa 5 år uppstå nya enskilda jernvägsföretag, hvilka kunna vara lika förtjenta af understöd som de, hvilka nu äro å bane.

Jag erinrar mig mycket väl, då Riksdagen första gången beslutade sig för att ställa medel till Kongl. Maj:ts disposition för att i form af statslån utdelas åt enskilda jernvägar. Detta beslut helsades öfver allt i landet med stort bifall, ty man förestälde sig, att derigenom skulle det vara slut på dessa bedröfliga jernvägsstrider, med ty åtföljande kompromisser. Nu tycktes emellertid den förste ärade talarens mening vara att man skulle återgå till detta, i sanning mindre lyckliga tillstånd, att nemligen Riksdagen skulle pröfva hvarje enskildt jernvägsföretag för sig. För min del kan jag dock icke finna något skäl att återgå till detta mindre lämpliga förfaringssätt, och det skulle vara orättvist, om det förhållande, att ett afsteg från den rigtiga vägen gjorts till förmån för en eller annan enskild jernväg, skulle verka till förgång för de jernvägar, som nu äro å bane. För öfrigt, mine herrar, har här talats mycket om det betryck, hvari jordbruket nu befinner sig, och den arbetslöshet, som på många ställen är rådande. Jag tror icke, det finnes något bättre sätt att afhjelpa detta bedröfliga förhållande än genom att befrämja sådana företag som ifrågavarande. Jag får derföre yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Gumælius: Efter de yttranden, som nu blifvit afgifna, kunde jag afstå från ordet, och jag skulle icke hafva begärt det, om jag hade lagt märke till, att någon före mig anhållit om ordet för att bemöta den förste talaren.

Jag tror emellertid, att man knappast behöfver upptaga till vederläggning här i Kammaren, hvad här yttrats mot vidare anvisande af lånefond för jernvägsbyggnad, helst jag för min del betraktar den satsen som axiomatisk, att Riksdagen bör fortfarande blifva möjligast befriad från skadliga jernvägsstrider. Då den förste talaren anförde, att under de senaste åren, oaktadt lånefonds anvisande, likväl framkommit flera motioner om understöd för enskilda jernvägar — förslag som delvis vunnit framgång — så pekar detta just på det förhållande, att Riksdagen år 1881 — i mitt tycke mindre välbetänt — nedsatte det för näst föregående 5-årsperiod anslagna låneunderstödet från 10 millioner till 5 millioner kronor, hvaraf resultatet blef, att vi till viss grad fingo igen jernvägsstriderna vid riksdagen. För min del tror jag det hade varit klo-

Ang. låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar
(Forts.)

Ang. låne-
understöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)

are, om Stats-Utskottet hade återgått till det gamla förhållandet och nu för ändamålet tillstyrkt 10 millioner kronor, samt deri inräknat de 2,068,000 kronor som Kammaren nyss direkt anvisat åt ett särskildt jernvägsföretag (Göteborg—Varberg), äfvensom till dessa 10 millioner hänvisat samtliga öfriga jernvägar, som kunde under ingående femårsperiod träda fram mera i förgrunden, om de än icke redan äro der. Af erfarenhet veta vi, huru som det finnes åtskilliga frågor, som behandlade i och för sig sjelfva skulle ha varit nog att vinna framgång, men som lättare slinka igenom, om de komma fram samtidigt med jernvägsfrågor. Man jemkar sig till samman; och om än en dylik kombination helt visst icke biträdes af många, drager den dock kanske några till sig, och detta kan någon gång vara tillräckligt för att ändra det, som borde vara blott en minoritet, till en faktisk majoritet.

Jag anser således, herr vice Talman, att det hade varit klokast och nyttigast, om de 10 millioner kronor, som begärts i ett par motioner, hade kunnat för ändamålet anvisas. Men då Stats-Utskottet, alldeles enigt, som det synes, bestämt sig för endast 5 millioner, eller samma belopp, som under den nu snart tilländagångna 5-årsperioden anvisats till understödjande af jernvägsföretag, samt derjemte ett anslag af något öfver 2 millioner redan beviljats till en annan jernväg, anser jag, att det icke är skäl att uppträda mot Stats-Utskottets auktoritet, utan nöjer mig med att yrka bifall till dess förslag.

Herr Helander: Jag ber att med några ord få bemöta ett par föregående talares yttranden. Jag vill nemligen erinra derom, att, om ock de nu för en tidrymd af fem år föreslagna 5 millionerna beviljas, man derföre alldeles icke afklipper möjligheten för enskilda jernvägsföretag att få statsunderstöd, naturligtvis under förutsättning, att de äro af beskaffenhet att göra sig deraf förtjenta. Vill man hålla på det yttrandet, att det vore obilligt, att de, som komma med sina anspråk på statsunderstöd först efteråt, skulle nekas det, så leder den satsen dertill, att de, som komma tio, ja hundra år efter med sina ansökningar om hjälp af staten, skulle vara lika berättigade att få sin begäran uppfylld, som de, hvilka förut framställt sina önsknings i detta syfte.

Hvad slutligen angår obehaget, att Riksdagen sjelf skulle pröfva inkomna ansökningar om låneunderstöd för här ifrågasvarande byggnadsföretag, så vill jag icke neka att en dylik pröfning kan vara mindre behaglig för Riksdagen. Men erfarenheten visar ju ock, ej längre tillbaka än i förgår afton, då ganska stort lånebidrag till enskilda banan Varberg—Göteborg förevar, att obehaget, åtminstone under stundom, då ett verklig behöfligt företag är i fråga, icke uppstår, ty nämnda lånebidrag beviljades här i Kammaren utan att någon röst deremot höjdes. Då man emellertid nu ställt så till att man kan få obehag i två former, synes det mig som borde man söka göra sig af med åtminstone det ena af dessa obehag. Jag vidhåller derför mitt yrkande om afslag.

Herr Danielson: Jag har begärt ordet för att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag. En talare här har kalkylerat, att, om man från den kostnad af omkring 35 millioner kronor, som är beräknad för föreslagna, men icke koncessionerade jernvägar, afdrager det för samma jernvägar begärda anslaget utan återbetalnings-skyldighet, — uppgående till något mer än 20 millioner kronor, — skulle omkring 14 millioner kronor återstå. Om sedan från detta belopp afräknas kostnaden för Varberg—Göteborgsbanan, hvartill nu understöd beviljats, eller 4,136,000 kronor, så är det 10 millioner kronor, som behövas såsom låneunderstöd för utförandet af de hittills ifrågakända jernvägsföretagen. Vid sådant förhållande tycker jag det kan vara nog med att för den närmaste framtiden till hälften fylla behofvet, d. v. s. för ändamålet bevilja 5 millioner för den kommande 5-årsperioden, hvarigenom på samma gång ingen rubbning i hittills varande förhållande eger rum.

Här är så mycket taladt i denna fråga och vi känna den litet hvar så noga, att jag icke anser nödigt att deri vidare orda. Jag inskränker mig därför till att helt enkelt yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Lyttkens: Den förste talaren har beklagat sig öfver, att sistlidna års Riksdag började inlåta sig på att direkt behandla inkomna ansökningar om låneunderstöd för jernvägsanläggningar, och befarade, att exemplet skulle leda till efterföljd, samt att vi således skulle få igen vid riksdagen dessa förhatliga jernvägsstrider; och det vore derföre bäst, tyckte han, att Riksdagen genom att afslå hvad Stats-Utskottet här begärt, nu gjorde sig qvitt det ena af två obehag — det andra stod dock alltid kvar. Jag må erkänna, att det är mycket ledsamt, att anslaget till hallandsbanan gjort honom och hans meningsfränder så mycket bekymmer och så mycken sorg. Jag kan emellertid icke se annat, än att han får taga Gud i hägen och söka smälta förtreten öfver att äfven vi halländingar fått en jernväg.

Medan jag har ordet, ber jag få säga något om det, som jag förspott temligen allmänt spridda ryktet, att vi halländingar skulle missbrukat vår ställning vid riksdagen för att förskaffa oss statsbidrag till en jernbana. Detta rykte har man äfven begagnat till politiska agitationer. Halland har emellertid icke erhållit något anslag till sin bana, utan ett lån, derå ränta skall betalas.

Hvad sjelfva saken beträffar, så är det, enligt min åsigt, vida bättre och klokare att använda penningar på produktiva ändamål än på improduktiva. Då vid behandlingen af fjerdje hufvudtiteln jag tog mig friheten att yrka nedsättning i anslaget till faltartillermateriel, möttes jag med den anmärkningen, att man borde bereda Sveriges arbetare tillfälle till arbetsförtjenst. Ja, det kan väl vara sant, men i så fall tror jag, att man bör åstadkomma detta genom produktiva företag. Dessutom anser jag, att det vore bra om man under nu rådande svåra konjunkturförhållanden kunde bereda arbetare arbetsförtjenst å skilda orter. Den arbetande befolkningen kan nemligen ofta icke begifva sig från sin hemort för att

Ang. låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar. (Forts.)

Ang. låne-
understöd
för enskilda
jernvägs-
anläggningar.
(Forts.)

i Norrlands vidsträckta trakter erhålla arbete. Många hafva sjelfve små jordbruk och kunna icke aflägsna sig långt från sitt hem, utan vilja söka arbete inom orten. Då jernvägsföretagen bereda tillfälle dertill och dessa i öfrigt äro till gagn för åkerbruket, handeln och industrien, så ber jag att få, äfven med risk att stå ensam, yrka bifall till Herr Gumælii motion om beviljande af 10 millioner kronor till låneunderstöd åt enskilda jernvägar att utgå under 5 år med 2 millioner kronor under hvardera året. Anser sig Kammaren icke kunna bevilja detta belopp, så måste man nöja sig med det af Utskottet föreslagna. Men jag tror, att Andra Kammaren bör tillgodose de orter, som ännu ej fått förmånen att erhålla någon jernvägsförbindelse. Det är klart, att vi halländingar, som redan fått låneunderstöd för vår bana, icke skola motsätta oss, att äfven andra orter få åtnjuta samma förmån. För min del får jag således yrka bifall till Herr Gumælii motion.

Herr Granlund: Den förste ärade talaren ansåg, att man borde behandla hvarje fråga om statslån till anläggning af enskilda jernvägar för sig. Men jag för min del kan icke finna annat, än att de af Riksdagen för ifrågavarande fall föreskrifna vilkor äro så beskaffade, att man kan vara fullt viss om, att ingen jernvägsanläggning kommer till stånd, som icke är fullt lämplig. Dessutom måste genom verkställd aktieteckning företaget i viss mån vara betryggadt för att erhålla låneunderstöd från den nu ifrågavarande fonden, och deruti ligger icke liten garanti för, att den enskilda jernvägen är af behovet påkallad och har framtiden för sig samt således berättigad att erhålla låneunderstöd emot lika af Riksdagen bestämda vilkor och att det är bäst, att dessa låneunderstöd beviljas af regeringen.

En värd ledamot af Stats-Utskottet har anmärkt, att, omfrån den beräknade kostnaden för ifrågasatta enskilda jernvägar afdrages kostnaden för de jernvägar, hvilka icke äro i fråga att erhålla understöd från lånefonden, det skulle återstå omkring 10 millioner kronor. Det är visserligen sant, men härvid är att märka, att under de 5 år, som stunda, eller den tidsperiod, hvarunder detta låneanslag är afsedt, kunna flera koncessioner beviljas å nya jernvägsföretag, som med lika rätt tarfva låneunderstöd.

Jag ber att få komplettera det yrkande, som jag förut framställt, så till vida, att Kammaren under de vilkor, som Stats-Utskottet i öfrigt föreslagit, måste bevilja för ifrågakomna ändamål 7,500,000 kronor att utgå under 5 år från och med år 1887 med 1,500,000 kronor under hvardera året, och anhåller om proposition på detta mitt yrkande.

Herr Pehrsson i Törneryd: Det lider väl icke något tvifvel, att icke staten bör understödja enskilda jernvägsanläggningar medelst lån intill högst halfva anläggningskostnaden emot det, att staten som säkerhet för sin fordran får första in-teckningen i den med sådant lån understödda jernvägsanläggningen. Jag skall icke inlåta mig vidare på den delen af frågan, då här redan yttrats

— hvad jag i det hänseendet skulle kunna hafva att säga. Men jag skall be att få nämna några ord med anledning af de olika yrkanden, som i saken blifvit framställda. Några talare, åtminstone den förste, hafva yrkat rent afslag å Utskottets framställning och andra talare hafva yrkat en förhöjning i det af Stats-Utskottet föreslagna belopp. Jag hemställer till Kammaren, om icke Utskottet äfven denna gång råkat att föreslå ett lämpligt belopp, då Utskottet föreslagit detsamma bestämmande till 5 millioner kronor, att utgå för ändamålet under enahanda vilkor och bestämmelser, som i sådant afseende varit gällande under åren 1882—1886. Jag tager mig friheten att yrka bifall till Utskottets förslag.

Ang. låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar.
(Forts.)

Herr Wagenius: Det kan icke påvisas, att under föregående år, när Riksdagen stält till Kongl. Maj:ts disposition ibland 5 och ibland 10 millioner kronor till understödande af enskilda jernvägar, något bolag, som fått lån af dessa medel, tillskyndat staten skada och förlust, och det kan icke heller påvisas, att Kongl. Maj:t vid utdelandet af dessa lån på något sätt förfarit lättsinnigt. Tvärtom har Kongl. Maj:t här vid lag alltid tagit i öfvervägande hvad i allmänhet blifvit erkänt vara till allmänt gagn. Vid sådant förhållande och då man tillika har erfarenhet om de obehagliga strider, som inom Riksdagen måste utkämpas, då enskilda jernvägsföretag anmälts hos Riksdagen för erhållande af låneunderstöd, och för att icke dessa obehagliga strider må ständigt upprepas, så yrkar jag för min del, att Utskottets förslag måtte af Kammaren bifallas. Jag hade helst sett, om ett större belopp än det föreslagna kunnat beviljas för ifrågavarande ändamål, men, då det icke är sannolikt att Kammaren vill medgifva mer än hvad Utskottet föreslagit, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till detta förslag.

Herr Folke Andersson: Jag skall bedja få uttala såsom min åsigt, att den föreslagna summan af 5 millioner är under närvarande förhållanden mycket lämplig, och jag hoppas därför, att denna Kammare må bifalla förslaget.

Herr Gumælius: Jag ber att få tillägga ett par ord, därför att man här från olika håll anfört siffror, hvilka jag för min del anser alldeles vilseledande. Det har sagts, att här visas i en tabell, som Utskottet upprättat, att man för jernvägar för närvarande begärt statsunderstöd för omkring 35,000,000 kronor antingen med återbetalningsskyldighet eller utan sådan, antingen anslag eller lån. Från denna slutsumma af 35 millioner hafva ett par talare velat afdraga några poster, af hvilka den mest betydande är en till 20 millioner beräknad kostnad för jernvägar, för hvilka anslag utan återbetalningsskyldighet begärts, då endast jernvägar för 15 millioner skulle återstå såsom sökande statslån. Men är det rimligt att säga, att dessa 20 millioner böra afdragas från summan? Jag kan åtminstone icke tänka mig, att det varit Stats-Utskottets mening, och Utskottet har icke heller verkställt subtraktionen, utan

Ang. låneunderssöd för enskilda jernvägsanläggningar. (Forts.)

är det först här i Kammaren, som det påståtts, att de 35 millionerna böra genom sådant fråndragande minskas till 15. Det är ju möjligt och till och med mycket antagligt, att, om än jernvägsförslagens förespråkare helst velat hafva anslag, åtskillige af dem likväl skola nöja sig med att få lån, om de ej kunna få anslag. Det kan således icke vara någon giltig anledning, att utan vidare helt och hållet stryka ut dessa 20 millioner. I stället för ofvannämnda subtraktion tror jag tvärt om, att det ligger i sakens natur, att de uppgifter om tillämnadt jernvägsbyggande, hvilka för närvarande föreligga, komma att fasthellre påkalla någon addition under de 5 år, om hvilka nu är fråga. Det kan ju hända, att åtskilliga af dessa förslag icke komma till stånd, men andra förslag uppstå i stället och att i ett såg subtrahera 20 millioner och kanske låta ett sådant afdrag inverka på dagens beslut, det måste jag motsätta mig.

Herr Björkman: Då många orter i landet redan fått jernvägar derigenom, att de till deras utförande erhållit låneunderstöd af staten, men många orter ännu återstå, som äro i lika stort behof af jernvägar som förstnämnda orter, skulle efter mitt förmenande en betänklig orättvisa tillfogas de ännu icke med jernvägar försedda delarne af landet, om, på sätt den förste talaren i ämnet yrkade, Utskottets förslag i denna punkt skulle af Riksdagen afslås. På grund deraf yrkar jag på det lifligaste bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr Vice Talmannen till proposition upptagit de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Mom. b) blef jemväl af Kammaren bifallet.

§ 3.

Ang. utarbetande af förslag till lag om ecklesiastika bostälens skötsel.

Härefter förekom till behandling Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 10 (i samlingen N:o 20) rörande Herr C. A. Oléhn's motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande af förslag till lag om ecklesiastika bostälens skötsel.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Oléhn: Jag måste medgifva, att det var med en viss förvåning jag genomläst Utskottets föreliggande betänkande. Af detta betänkande framgår nemligen, att Rikets Ständer den 28 Januari 1863 anhöllo om utarbetande af en sådan lag, som jag i min motion påyrkat, samt att Kongl. Maj:t i skrifvelse den 13

Februari samma år anbefalde Kongl. Kammarkollegium att utarbete och till Kongl. Maj:t inkomma med förslag i sådant syfte. Kammarkollegium stälde sig den gifna befallningen till efterrättelse och afgaf den 30 Mars 1865 sådant förslag, åtföljdt af eget utlåtande, samt den 29 April 1867 nytt sådant utlåtande. Då emellertid dessa Kammarkollegii utlåtanden icke föranledde Kongl. Maj:t att vidtaga någon åtgärd i det angifna syftet, förnyade Riksdagen den 10 Maj 1876 förenämnda underdåniga anhållan. Utskottet påvisar sedermera, huru som dessa förslag öfverlemnades till revisionssekreteraren R. Skarin, för att delvis omarbetas, samt att Skarins förslag derefter utlemnades till en komité af sakkunniga personer. Då genom den historik öfver frågans föregående behandling, som Utskottet här lemnat, tydligt framgår, att det är ett gammalt och erkänt behof, som jag sökt få rättadt och hvarom Riksdagen redan två gånger uttalat sin bestämda vilja, borde man verkligen hafva kunnat vänta, att Utskottet skulle hafva föreslagit en ny skrifvelse, för att påskynda frågans afgörande. Detta har Utskottet likväl icke gjort, utan säger i stället: "och som berörda förslag upptager samtliga de ämnen, hvilka motionären ansett vid en dylik lagstiftning vara att beakta, får Utskottet, som tillika inhemtat, att den förberedande behandling af olika embetsmyndigheter, komitéförslaget har att undergå, innan detsamma kan af Kongl. Maj:t till slutlig pröfning företagas, ännu ej är afslutad, i anledning häraf framställa, att Herr Oléhn's ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda."

Således efter 23 års förlopp och efter den förberedande behandling, Kongl. Kammarkollegium och andra myndigheter egnat denna fråga, kan den ännu ej företagas till slutlig pröfning.

Jag är Utskottet mycket tacksam för den behandling och den välvilja, det visat min motion, men kan naturligtvis icke vara nöjd med det slut, hvartill Utskottet kommit. Som jag likväl nu på enskild väg hört, att ett dylikt lagförslag snart är att till Riksdagen förvänta, skall jag nu icke framställa något yrkande.

Häruti instämde Herr *Unger*.

Herr *Thestrup* yttrade: Då icke något yrkande af motionären blifvit framställt, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag, samt, beträffande sakens närvarande skede, upplysa, att, sedan det af den utsedda komitén utarbetade förslaget till ny boställsordning år 1879 blifvit till Kongl. Maj:t aflemnadt, Kongl. Maj:t deröfver infortrat utlåtanden från samtliga Befallningshafvande och Domkapitel äfvensom från Konsistorium i Stockholm. Sedan utlåtanden i anledning häraf från samtliga dessa embetsmyndigheter inkommit, öfverlemnade Kongl. Maj:t den 30 December 1884 ärendet till Kammarkollegium, med anmodan att, efter Domänstyrelsens hörande, inkomma med underdånigt utlåtande. Kammarkollegium har under Mars månad förlidet år öfverlemnadt ärendet till Domänstyrelsen och, ehuru handlingarna ännu icke från sagda styrelse återkommit, har man dock anledning an-

Ang. utarbetande af förslag till lag om ecklesiastika boställens skötsel.
(Forts.)

Ang. utarbetande af förslag till lag om ekklesiastika bostälens skötsel.
(Forts.)

taga, då så lång tid förflutit, att Kammarkollegii utlåtande snart skall inkomma.

Under sådana förhållanden och då antagligen redan till nästa riksdag fullständigt författningsförslag lärer inkomma, skall jag endast yrka bifall till Utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Ang. förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för utövande af medicinsk praktik.

Till afgörande förelåg vidare Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 21), i anledning af väckt motion angående förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för utövande af medicinsk praktik.

I berörda inom Andra Kammaren af Herr *P. A. Siljeström* afgifna motion, N:o 84, var föreslaget "att Riksdagen ville till Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och afgörande föreslå en sådan förändring i nu varande förhållanden, att med upphäfvande af i det fallet gällande författningar, men utan inskränkning i Kongl. Maj:ts rätt att för befordran till statens medicinska embeten föreskrifva de kompetensvilkor, som anses erforderliga, samt under iakttagande af hvad giftstadgan innehåller rörande försäljning af gifter det må stå hvar och en fritt att, med begagnande af de metoder och läkemedel, han för godt finner, utöfva medicinsk praktik här i riket".

Utskottet hemställde emellertid, att Riksdagen endast på det sätt måtte bifalla motionen "att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t, med upphäfvande af hvad härom förut i skilda förordningar kan vara stadgad, ville angående rätt till utövande af medicinsk praktik utfärda en allmän förordning, i hvilken för svensk undersåte endast sådana inskränkningar i denna rätt föreskrefves, som af nödig och skälig hänsyn till allmänhetens säkerhet betingades".

Häremot hade reservation anmälts af Herr *G. F. Östberg*, med hvilken instämt Herr *C. G. Andersson* i Skeenda, och hvilken ansett, att Herr *Siljeströms* ifrågavarande motion icke borde till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr *Östberg*: Jag har antecknat min reservation vid detta betänkande och anhåller, i enlighet med hvad jag i reservationen framställt, att få yrka afslag å Utskottets hemställan. Jag har nemligen först och främst att anmärka deremot, att det icke föreligger något verkligt praktiskt behof att ändra dessa författningar. Den tillämpning af dessa gamla författningar, som egt rum under de tvåhundra år, som förflutit sedan desamma utgåfvos, har varit sådan, synnerligast under närvarande tid, att icke några klagomål

af vigt deremot blifvit framställda. Motionären har icke heller i sin motion anført, att några förföljelser af vare sig åklagare eller läkare blifvit utöfvade mot dessa quacksalvare. Man kan därför säga, att den omständigheten, att nu gällande lag i ämnet kunnat ega bestånd under nära tvåhundra år, innebär ett stöd för att den icke är så dålig. Det föreligger icke heller för närvarande några omständigheter, som göra, att författningarna nu mera än förut kunna anses vara mindre lämpliga. Utskottet har nu föreslagit, att hos Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af en allmän förordning, i hvilken för svensk undersåte endast sådana inskränkningar i rätten till utöfvande af medicinsk praktik föreskrefves, som af nödig och skälighänsyn till allmänhetens säkerhet betingades. Man har då all anledning att fråga, hvilka inskränkningar i denna rätt af allmänna säkerheten betingas. Dessa hafva icke blifvit i motionen angifna; och för min del tror jag icke, att Utskottet kunnat angifva dem. Att i sjelfva lagen uppgifva kännetecknen på skadlig och på icke skadlig praktik, tror jag skulle möta ytterst stora svårigheter; och huru skicklig än lagskrifvaren vore, skulle han, tror jag, få svårt att skriva lagen så, att domaren skulle kunna döma derefter. Det vore snarare möjligt, att i lagen endast angäfvos sättet, hvarefter förekommande fall skulle prövas af vare sig de kommunala myndigheterna eller medicinalstyrelsen. En sådan pröfning eller ett sådant öfvervakande af den medicinska praktiken skulle väl då ske antingen på det sätt, att tillåtelse till utöfvande af medicinsk praktik meddelades en person, som gjort ansökan derom, eller sålunda, att förbud utfärdades, så snart det befunnas att en person på ett skadligt sätt utöfvade sådan verksamhet. Men skulle sålunda kommunalmyndigheterna utöfva ett sådant öfvervakande, så fruktar jag, att man hos dessa myndigheter icke kunde räkna på tillräcklig sakkunskap i detta fall; och möjligt är, att, om en kommun medgäfve en person rätt att utöfva medicinsk praktik, närliggande kommuner skulle finna sig ganska missbelättna med hvad sålunda stadgats. Om åter medicinalstyrelsen skulle få rätt att meddela sådant tillstånd eller förbud, fruktar jag, att ställningen för dem, som på ett förståndigt sätt utöfva medicinsk praktik, skulle blifva sämre än hvad den nu är, då de faktiskt icke få på oskäligt sätt trakasseras. Det vore för medicinalstyrelsen vida lättare att meddela tillstånd eller förbud än det är att uppträda såsom åklagare; ty för att åklaga måste man hafva en massa bevis, medan för att meddela förbud icke fordras att styrka några svåra förseelser.

Jag vill därför just i dessa s. k. quacksalvares intresse och emedan jag fruktar, att en ny förordning skulle försvåra deras ställning, motsätta mig utfärdandet af en sådan. Jag vill nemligen icke underkänna det rigtiga och nyttiga deri, att erfarna och förståndiga personer få biträda allmänheten vid botande af lättare åkommor.

I slutet af min reservation har jag något vidrört ett förhållande, hvartill motionen i sjelfva verket icke gifvit anledning, men som jag ändå trott mig kunna med några ord beröra, nemligen den

Ang. förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för utöfvande af medicinsk praktik.
(Forts.)

Ang. förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för utöfvande af medicinsk praktik.
(Forts.)

bland läkare temligen allmänna föreställningen, att quacksalveriet borde ersättas med sjukskötare inom församlingarne, der förhållandena kunde föranleda sådanes anställande. Våra läkare börja ju i våra dagar allt mer och mer öfvergå från att ständigt föreskrifva medikament och vilja i stället dels förekomma sjukdomar genom ändamålsenlig behandling, dels bota dem genom enklare medel såsom vattenbehandling och dylikt: man vill låta naturen få tillfälle att sjelf bota sjukdomarne, och så mycket som möjligt undvika att begagna medikament af åtskilliga slag. Finge man då sjukskötare anställda, är jag säker på, att behandlingen af sjuka på landsbygden skulle bedrivas på ett mera naturligt sätt, än hittills varit fallet, och isynnerhet på ett mera naturligt sätt än det, som i allmänhet begagnas af de personer, som nu gå under benämningen quacksalvare.

Från min synpunkt sedt, finnes det sålunda ingen anledning att nu utfärda en ny allmän förordning i ämnet. Vore meningens att i en ny förordning allenast sammanföra på ett ställe de nu i ämnet gällande bestämmelserna, skulle jag icke hafva mycket att anmärka deremot. Men då förslaget afser, att genom en ny förordning åstadkomma en ny ordning, kan jag icke vara med derom.

På dessa af mig nu anförda skäl tillåter jag mig yrka afslag på Utskottets hemställan.

Häruti förenade sig Herr *Andersson* i Skeenda.

Vidare anförde:

Herr *Petersson* i Hamra: Det förefaller mig underligt, att förordningar, som förskrifva sig från 1680-talet, ännu kunna ega gällande kraft; det borde vara lätt att örvertyga sig om, att författningar, som äro en kvarleva från tiden, då trolldom och vidskepelse vore så rotfastade hos allmänheten, att man för dylikt brände menniskor å båle, icke i våra tider kunna ega tillämpning, helst då de äro skrifna på sådant sätt som de ifrågavarande.

Då Herr *Östberg* påstår, att han icke känner till några förföljelser vare sig af läkare eller åklagare mot quacksalvare, hvarmed förstås äfven sådana personer, som föreskrifva enkla huskurer med oskadliga medel, säger han enligt mitt förmenande för mycket. Ätminstone jag — och jag tror mången med mig — känner fall, der åtal förekommit mot personer, som af mången både aktats och välsignats för sin verksamhet; och för min del kan jag icke underlåta att betyga den ärade motionären min tacksamhet för det han tagit bladet från munnen och fäst uppmärksamheten på de missförhållanden, hvartill dessa gamla författningar gifva anledning.

Mycket vore att säga i denna fråga; men jag vill icke vidare upptaga Kammararens tid. Kammararen har dessutom antagligen enhälligt stadgat sin åsigt om motionens berättigande, och jag inskränker mig därför till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Wretlind: Då jag för närvarande är den ende fackmannen i Kammaren på här förevarande område, kan man med skäl förvänta, att jag skall yttra mig något om detta utlåtande. Jag vill då först betyga Utskottet min tacksamhet för den fullständiga och sakrika utredning i ämnet, som här föreligger. Utskottet hade ganska lätt och lika lätt, som det händer många gånger, kunnat komma till det resultat, att det ansett sig böra hemställa, att motionen icke skulle till någon Riksdagens åtgärd föranleda, ty det *kan* sägas, att hvad motionären här begär, i sjelfva verket finnes redan förut. Då nemligen motionären föreslår att, "under iakttagande af hvad giftstadgan innehåller rörande försäljning af gifter det må stå hvar och en fritt att med begagnande af de metoder och läkemedel, han för godt finner, utöfva medicinsk praktik här i riket", så tror jag att denna frihet redan *faktiskt* existerar, om också icke enligt lag. Det är visserligen sant, såsom den siste talaren anförde, att åtal en och annan gång egt rum emot s. k. quacksalvare, men dessa åtal hafva i sjelfva verket varit så försvinnande få i förhållande till det antal quacksalvare, som finnas i riket, så att de äro knappt nämnvärda; och de hafva för öfrigt icke förekommit i andra fall än sådana, då de åtalade antingen uppträdde med oförskämda anspråk genom annonseringar, puffar och dylikt, eller bevisligen åstadkommit skada.

Emellertid är det så, att lagstiftningen ingalunda är på det klara med denna sak, och fråga är, huru vida det finnes någon lagstiftning derom alls. Ty det kan sättas i fråga, huru vida hvad som föreskrifves uti den af Utskottet anförda § 2 i Medicinal-Ordningen af år 1688 egentligen har tillämplighet på vår tids quacksalvare. Då det der står taladt om "*empiricos, agyrtas, circumforaneos, ariolatores*, hvilka skola ifrån land och rike afhållas" menade säkerligen lagskrifvaren med dessa personer utländingar, barberare och andre, som inkommit från Tyskland och här uppträdde såsom starrstickare, stenoperatörer m. m. d. Det kan således sättas i fråga, huru vida icke lagstiftningen denna tid egentligen rörde sig om apotekarnes quacksalveri.

Då emellertid åtal i vår tid emot quacksalvare hafva egt rum, har detta någon gång haft till följd, att en och annan af dem blifvit dömd till böter, som dock varit ganska obetydliga, och i regeln hafva de deraf icke hindrats att fortsätta med sitt yrke. Sålunda vet jag, att i Göteborg sådana, som i tidningarna annonserat om, att de kunde bota sjuka, på åtal af stadsläkaren blifvit dömda till obetydliga böter, men det oaktadt fortsatt sin verksamhet såsom förut. Man kan således säga, att faktiskt ganska stor frihet råder i detta hänseende, och att de lagbestämmelser härom, som finnes, äro så ofullständiga och obetydliga, att det kan vara välbetänkt att söka åstadkomma en förbättrad lagstiftning.

Likaså finner jag det vara välbetänkt af Utskottet, att det har inskränkt sitt förslag till att beröra endast inhemska s. k. quacksalvare och icke låtit det omfatta äfven utländska läkares rätt. Såsom i utlåtandet är påpekadt, hafva sådana rätt att här i landet praktisera, om de underkastat sig de prof, som regeringen i hvarje

Ang. förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för utöfvande af medicinsk praktik.
(Forts.)

Ang. förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för utöfvande af medicinsk praktik. (Forts.)

särskildt fall kan finna tillståndigt att ålägga dem. I det fallet äro de likställda med oss, ty vi få icke i andra länder — med undantag af Förenta Staterna — icke ens i Norge, utöfva läkarepraktik, utan att först hafva underkastat oss de prof, som vederbörande kunna ålägga oss. Det har gjorts försök att åstadkomma likställighet i detta hänseende mellan svenska, norska och danska läkare. I fråga om sådan likställighet mellan svenska och norska läkare har initiativ utgått från Sverige, men blifvit temligen snöpligt afvisadt af vederbörande i Norge. Redan vid 1866 års riksdag väcktes förslag i denna fråga; men först förlidet år kom svar från det norska Justits- og Politie-Departementet, hvori vederbörande afböjde förslaget om likställighet. äfven så vidt det rörde barnmorskor, tandläkare och veterinärer. De svenska läkare, som vilja praktisera i Norge, måste således begära tillåtelse dertill och underkasta sig de prof, som kunna föreskrifvas, och ändock äro de svenska läkarnes studier drygare än de norska läkarnes.

För öfrigt kan man väl säga, att det har fullt skäl för sig, att, såsom Utskottet föreslagit, här taga hänsyn icke till läkarnes rättigheter utan endast till allmänhetens rättmätiga kraf, det vill säga till allmänhetens säkerhet. Hvad läkarne angår, så kunna de visserligen hafva åtskilliga svårigheter att utstå till följd af quacksalveriet, men jag tror likväl, att man i fråga om lagstiftning på detta område icke just kan behöfva taga så stor hänsyn till dessa svårigheter. Den största faran för läkarne ligger deruti, att de utsättas för frestelsen att sjelfva blifva charlataner, ty det är verkligen ganska få patienter, som äro så beskaffade, att de vilja hafva en ärlig läkare. Det är ett psykologiskt fenomen, att de äro få, som tåla höra rena sanningen, äfven när de begära att få veta den, och derigenom komma läkarne kanske i större frestelse än många andra att frångå ärligheten. — Det var för åtskilliga år sedan; en läkare blef anställd i en landsortsstad. Personer i den staden förfrågade sig hos medicinalstyrelsens dåvarande ordförande rörande honom och fingo till svar, att han visserligen var en skicklig och förträfflig läkare, men att han hade ett fel, nemligen det, att han var för litet charlatan. — Jag tror, att det rätt ofta är fallet, att läkare hafva mindre framgång än hvartill deras skicklighet borde föranleda, just derföre att de icke äro charlataner.

Hurusom quacksalveriet kan inverka demoraliserande äfven på läkarecorpsen, derpå hafva vi just i dessa dagar ett färskt exempel från Berlin. Der har varit en stor process mot en quacksalvare, som heter Becker. Denne reste öfver till Amerika, inkom der såsom patient på ett sjukhus och blef sedermera anställd såsom biträde på dess apotek. Han inhemtade derunder, enligt sitt eget förmenande, tillräckliga kunskaper för att kunna uppträda såsom praktiserande läkare. Han köpte sig ett doktorsdiplom i Filadelfia, der, såsom vi veta, formlig handel med sådana bedrifvits. Försedd dermed återvände han till Tyskland, bosatte sig i Berlin och har der nu i flere år haft en mycket stor praktik såsom läkare. Han skickade ut cirkulär kring hela Tyskland. (Vi få till och med här i Sverige ibland sådana cirkulär). Slutligen blef han åtalad för

bedrägeri; och det har vid rättegången blifvit upplyst, att hans bruttoinkomst under ett halfår uppgick till 45,000 mark, hvaraf visserligen 18,000 mark hade åtgått till annonser och reklamer. Men det mest karakteristiska i historien är, att han också engagerade tre legitimerade läkare med en årlig aflöning af 6,000 mark, hvilka skulle gå honom till handa vid hans korrespondens. Detta har jag sett uppgifvas i en medicinsk tidning, som just anförde det såsom bevis på den demoralisation, som finnes inom läkarecorpsen i Berlin. Att tre legitimerade läkare läto besolda sig af en så uppenbar charlatan visar naturligtvis, att de icke kunde på årligt sätt såsom läkare förvärfva sig dessa 6,000 mark, hvarmed de blefvo af honom aflönade. Detta är en sida af saken, som man bör taga hänsyn till, när det är fråga om att lagstifta för qvacksalvare.

Ang. förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för utöfvande af medicinsk praktik.
(Forts.)

För öfrigt kan jag gifva reservanten, Herr Östberg, också rätt i hans påstående, att något *praktiskt* behof af ändring i nu gällande bestämmelser icke förefinnes, och att icke så stor klagan försports. Likaså är jag ense med honom deruti, att det är ganska svårt att formulera en sådan lag, så att den kan medföra något gagn och uppfylla sitt ändamål. Dock vill jag medgifva, att en förändrad lagstiftning på detta område kunde vara önskelig för sådana få fall, då en person utan att vara läkare förvärfvat sig skicklighet i någon viss specialitet och besitter så pass god läkareblick, att han icke allenast tillvunnit sig allmänhetens utan äfven läkarnes förtroende. Här fans för många år sedan i Stockholm en jungfru Åhrberg, som hade en ganska stor praktik för behandling af yttre åkommor. Hon åtnjöt också förtroende bland läkarne, just därför att hon begränsade sin verksamhet till det område, der hon verkligen var hemmastadd. När hon fick i uppdrag att behandla sådana åkommor, som hon icke förstod, emedan de härledde sig från inre sjukdomar, skickade hon patienterna till läkare. Derfor var det också en ganska god samverkan mellan henne och läkarne i Stockholm. Sådana fall äro emellertid ganska sällsynta. Men dylika personer böra kunna få laglig rätt till ett visst slag af medicinsk praktik. Så har skett i Finland. I Vasa har en person, ehuru icke läkare, fått rättighet att behandla vissa yttre åkommor. Han kallas "stadskirurg" och åtnjuter aflöning af kommunen.

Jag tror således, att en lagstiftning skulle kunna göra nytta på detta område, om man kan lyckas formulera den så, att den kan blifva tillfredsställande för allmänheten och läkarne. Detta är väl en svår uppgift, men det kan dock vara möjligt att lösa den, och ur den synpunkten anser jag mig böra yrka bifall till Utskottets förslag.

Jag tror också, att det vore ganska klokt att bifalla detsamma med hänsyn dertill, att Riksdagen derigenom visade sin önskan att *ordnade* förhållanden blefvo införda härutinnan i stället för den obestämda ställning, som nu eger rum, då hvarken läkaren eller höga vederbörande veta, hvad de skola göra eller ens om de skola göra någonting alls. Det är ganska ofta, som isynnerhet läkare på landet få se svåra följder af qvacksalveri, hvilket från deras

Ang. för-
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för ut-
öfvande af
medicinsk
praktik.
(Forts.)

sida dock icke förleder till någon åtgärd, emedan de ganska väl veta, att det väcker stor förbittring, om de åtala qvacksalvarne. Sjelf hade jag för några år sedan tillfälle att se, huru en man i närheten af Sköfde blifvit för ett ganska svårt benbrott skött af en f. d. sjuksköterska, som hemtats från staden $\frac{1}{2}$ mil, oakadt det varit lika lätt att hemta en läkare. Nämnda sjuksköterska skötte honom emellertid så, att benbrottet öfvergick till full brand, och att benet måste amputeras. Det var dock ett fall, som, om det blifvit ordentligt skött från början, kunnat botas.

Sådana saker få emellertid läkarne på landet ofta se, men de göra, såsom sagdt, icke någon anmälan derom, emedan de veta, att sådant anses för afundsjuka och väcker på det hela mera förargelse än nytta.

Jag anhåller få yrka bifall till Utskottets föreliggande förslag.

Herr Öberg instämde med Herr Wretlind.

Herr E. G. Fredholm i Saleby: För min del är jag mycket konservativ, men kan under vissa öfvergångsperioder äfven vara liberal för att sedan återigen få vara konservativ. I denna fråga kan jag naturligtvis icke hafva många eller vidlyftiga argument att anföra och skall därför endast söka uppdraga två paralleler. Den närvarande tiden sträfvar efter att hvar och en skall få vara, såsom man säger, teologie doktor eller få uppträda såsom lärare på det andliga området, och låter man den, som det önskar, få sin vilja fram, skall man förnimma, att denna önskan snart för-gätes, och att de nådehungrande få flytta öfver till de andligen lärde för att få uppbyggelse. Parallelt med detta vill jag vara benägen för att gifva full frihet åt dem, som vilja söka att inom medicinens gebit uppöfva sig i läkarekallet. De, som hafva kraft dertill, kan man vara öfvertygad om blifva använda, men fuskarne komma snart att öfvergifvas, och vetenskapsmannen att i deras ställe tillvinna sig förtroende. Så länge det finnes ett förbud inom vare sig andens eller materiens område, är jag öfvertygad om, att det äfven fortfarande skall finnas individer, som bryta deremot. Gift och mordvapen hafva vi öfverflöd på både i sinne-verlden och idéverlden, och hvem sätter väl en dam därför? Följderna af dessas missbruk straffa sig sjelfva, och kostnaderna äro icke ringa. Må vi blott se till, att ungdomen blifver under-visad om följderna af skadlig och osedlig litteratur, som demoraliserar anden — och för giftiga och i öfrigt skadliga materialier, hvilka förderfva eller döda det kroppsliga väsendet.

Jag lemnar därför mitt bifall till Utskottets förslag och önskar således en fri medicinsk utöfning, dock så att den ej blir skadlig.

Herr von Friesen: Herr vice Talman, mine herrar! Efter de sakrika upplysningar, som en fackman på göteborgsbänken här meddelat, vill jag inskränka mig till att, på det någon af Utskottets majoritet må hafva yttrat sig, endast med några ord understödja

det yrkande, som blifvit gjordt af nämnde talare, nemligen om bifall till Utskottets förslag.

Då Utskottet började utreda denna fråga, väcktes dess stora förvåning af den ordning, som ännu förefans i en så vigtig del af rättsväsendet, som den medicinska lagstiftningen, och då uppmärksamheten nu blifvit fäst på denna oreda, ansåg Utskottet det vara sin pligt att i *sin* tur derpå fästa Kammarens uppmärksamhet, för att ändring och rättelse måtte kunna erhållas.

Af en reservant har den anmärkningen blifvit gjord, att Utskottet med afseende på den önskade lagstiftningen icke gått in i några detaljer; men det torde väl vara för mycket begärdt af ett Utskott, att det i en sådan fråga som denna, om hela den medicinska lagstiftningen, skall framkomma med förslag till en lösning. Endast den synpunkt, ur hvilken denna fråga bör betraktas, ansåg Utskottet sig böra framhålla. Utskottet fann, att nu gällande förordning, hvilken karakteristiskt nog kallas "privilegier", inledes med uppställandet af tvenne grundsatser, på hvilka den säger sig vara byggd, nemligen dels den att icke något förfång skulle ske läkarne i deras yrke, dels den att icke någon fara af obehörige praktiserande skulle uppstå för allmänheten. Endast den andra af dessa grunder ville Utskottet bibehålla för den nya lagstiftningen, och detta var äfven det enda, som Utskottet ansåg böra i en skrifvelse härom till Kongl. Maj:t uttalas. Att nu lemna en *antydning* om huru för öfrigt i ämnet skulle lagstiftas, ansåg Utskottet icke vara rätt; ty en sådan antydning kunde lätteligen endast blifva till skada för frågans lösning, då den ej föreginges af en saklig utredning, hvilken endast på föranstaltande af Kongl. Maj:t torde kunna verkställas.

Att det icke är så alldeles helt med nu gällande förordningar, samt att de icke äro så lätta att tyda, det bevisas ju faktiskt deraf, att desamma helt nyligen blifvit tolkade på olika sätt. Konungens Befallningshafvande i Vesterbottens län ålade en person vid vid vite af 150 kronor att upphöra med quacksalveri, men Svea Hofrätt förklarade detta beslut origtigt och fälde samma person att plikta 12 kronor 50 öre. Detta skedde i början af innevarande år. Äfven andra bevis finnas, att meningarna kunna vara delade i afseende på tolkandet af dessa förordningar. I en medicinsk täcktidsskrift stod för icke länge sedan att läsa följande: "Vi hafva härmed velat visa, att något positivt allmängiltigt förbud icke i vår medicinallag finnes mot enskild utöfning af sjukvård från icke befogade. En utöfvare af "fria" sjukvården kan i våra dagar sålunda med svårighet antastas på grund af någon quacksalvarelägg, utan hufvudsakligen på grund af strafflagens 14 kap. om vållande till annans död eller kroppsskada, det vill säga i de enskilda fall, då hans kurerande *bevisligen* vållat sådan. Han är sålunda i detta afseende inför lagen nästan likställig med hvarje legitimerad sjukvårdare". Det säges sålunda å ena sidan af reservanten, att dessa förordningar icke äro tvetydiga, men å andra sidan är från medicinskt sakkunnigt håll yttradt att det icke finnes någon effektiv förordning mot quacksalveri. Det är således

Ang. förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för utöfvande af medicinsk praktik.
(Forts.)

Ang. för-
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för ut-
öfvande af
medicinsk
praktik.
(Forts.)

tydligt, att här råder en förvirring, som det är allt skäl att afhjelpa.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Smith: Då den ärade representanten på göteborgsbänken yttrade sig angående de missbruk uti ifrågavarande hänseende, som af den ene och den andre begåtts, kom han att ibland dem inränga äfven apotekarne. Ehuru jag numera icke tillhör deras yrke, ber jag dock få försäkra Kammarens ledamöter, att på de senaste 10—20 åren detta yrke stigit betydligt i anseende, tack vare medicinalstyrelsens trägna omvårdnad. Jag vill gerna medgifva, att ännu i min ungdom man på det hållet gjorde sig skyldig till missbruk af sin ställning; men detta skedde då vanligen på de mindre apoteken i följd deraf att ortens läkare genom sin tjänstgöring icke alltid stodo att anträffa. Att deremot sådant äfven nu händer i Amerika, deri vill jag gifva den ärade talaren rätt, ty af egen erfarenhet vet jag, att såväl en dansk apotekare i Newyork som en svensk i Filadelfia fuskat i läkareyrket.

Hvad nu sjelfva saken vidkommer, tror jag icke, att det är skäl att antaga Utskottets förslag. Ätminstone skall Första Kammaren antagligen icke göra det på grund af de skäl, som medicinalstyrelsens ordförande med all säkerhet skall anföra emot detsamma. Jag får således yrka afslag å så väl motionen som Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder förekommit gaf Herr vice Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag å densamma; och fann Herr vice Talmannen den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Kammarens Första Tillfälliga Utskott hemställt i Utlåtandet N:o 5 (i samlingen N:o 21) röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Utlåtandet af Kammaren afslagits.

Omröstningen utföll med 121 Ja mot 62 Nej; varande alltså Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

Detta beslut skulle, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 5.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Punkten 1.

1:o. Kongl. Maj:t hade föreslagit, att, för beredande i öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet för den 18 December 1885 angifna grunder af pension från folkskolelärares pensionsinrättning för de vid denna pensionsinrättning samt folkskolelärares enke- och pupillkassa äfvensom lärares vid elementarläroverken enke- och pupillkassa anstälde tjänstemän och vaktmästare, det såsom bidrag till folkskolelärares pensionering utgående belopp måtte höjas till 357,336 kronor, eller med 836 kronor; och hemställde Utskottet under förevarande punkt, att denna Kongl. Maj:ts framställning måtte af Riksdagen bifallas.

*Ang. pensions-
rätt för tjänste-
män och vakt-
betjäning vid
folkskolelära-
nes pensions-
inrättning.*

Häremot hade reservation anmälts af Herrar *A. P. Danielson, S. Nilsson, N. Petersson, O. B. Olsson, S. Andreasson, J. Jonson, M. Jonsson, P. Pehrsson* i Törneryd *A. Persson* och *J. Eliasson*.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Danielson: Såsom herrarne finna af Utskottets utlåtande, har jag jemte några andra af denna Kammars ledamöter inom Utskottet reserverat mig mot dess hemställan i denna punkt, och jag ber därför att i korthet få anföra de skäl, hvarpå denna vår reservation grundar sig.

Nu ifrågavarande tjänstemän hafva, såsom herrarne veta, icke någon aflöning på stat. Deras löner äro sålunda icke bestämda af Riksdagen, utan utgå i form af arvode och fastställas af pensionsinrättningens styrelse. Detta är anledningen, hvarför vi ansett det icke vara lämpligt, att Riksdagen skall bestämma deras pensionsbelopp. Nu har det visserligen blifvit framhållet, att tjänstemännen i öfriga pensionskassor åtnjuta pension af statsverket, och att de tjänstemän, hvarom nu är fråga, därför böra tillerkännas samma förmån. Det skälet må gälla hvad det kan. Vår åsigt är åtminstone, att det är högst betänkligt att fortgå på den vägen, och därför hafva vi reserverat oss. Det förefaller äfven rätt besynnerligt, att vaktmästaren i denna pensionskassa, om Utskottets förslag antages, skall komma i åtnjutande af lika hög pension, som till exempel en öfningslärare.

Jag anhåller om afslag å Utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr Abr. Rundbäck: Då jag deltagit i alla de komitéer, som haft i uppdrag att uppgöra förslag till pensionsinrättningar för så väl folkskolelärares själfva som deras enkors och barn samt för elementarlärares enkors och barn, det vill säga, då jag varit

*Ang. pensions-
rätt för tjänste-
män och vakt-
betjening vid
folkskolelärar-
nes pensions-
inrättning.
(Forts.)*

med om att författa alla de pensionsreglementen med tillhörande utlåtanden, som ligga till grund för detta embetsverk, och då jag allt sedan folkskolelärarne enke- och pupillkassa grundades varit förordnad att granska denna kassas räkenskaper och förvaltning, så torde jag få anses ega de insigter, att jag kan yttra mig i förevarande fråga. Dessutom har jag ett särskildt intresse för detta embetsverk, med hvars skapande jag haft så mycket att göra.

Bland de samhällsinrättningar, som på ett välsignelserikt sätt, tyst och stilla verka till gagn för landet, anser jag denna pensionsinrättning vara förtjent af särskildt deltagande från kommunernas och skolrådets sida. Här förvaltas nemligen de fonder, som skola användas för folkskolelärarne och deras familjers framtida pensionering, och här handläggas alla de ärenden, som angå dessa angelägenheter. Arbetet i detta embetsverk är mycket ansträngande och omfattande samt kräfver synnerlig noggrannhet och ferm expedition. Herrarne kunna lätt finna detta deraf, att sammanlagda antalet delegare i dessa kassor 1884 hade uppgått till 8,792, och att kassornas tillgångar vid samma års utgång utgjorde sammanlagdt omkring 6,800,000 kronor. För att man ännu bättre skall kunna fatta, hur stort arbetet är eller snarare blir, vill jag meddela några upplysningar, som jag förskaffat mig om tillväxten i detta arbete från 1881 till 1884. Under dessa fyra år har delegareantalet stigit från 7,189 till 8,792, eller med mer än 1,600 personer. Pensionsbeloppet har under samma tid ökats från 292,000 till 395,000 kronor, eller med mer än 100,000 kronor, och kassans kapital från 4,768,000 till 6,800,000 kronor, det vill säga med mer än 2 millioner. Äfven pensionärernas antal har under denna tid högst betydligt ökats, och göromålen likaså. Häråf kunna herrarne således lätt finna, att det är en stor tyngd af arbete, som ligger på tjänstemännen i detta verk. När man tillika ser alla de öfriga göromål, som fordras, utöfver bokföringen, i afseende på skrivelser och dylikt, så måste man erkänna, att arbetet i detta embetsverk är särdeles betungande; och dock har det icke mer än 3 — säger tre — tjänstemän. Jag undrar, om det finnes något annat embetsverk här i landet, som med så omfattande arbete har så liten tjänstemannapersonal. Presterskapets lilla enke- och pupillkassa hade för 10 år sedan afbräuningar för förvaltningen, som voro större än alla dessa 3 kassors utgifter tillhoppa för samma ändamål, och jag tror, att så är förhållandet ännu, fastän jag icke med säkerhet kan påstå det. Nu finnas för denna kassa blott i liggaren och matrikeln öfver 10,000 särskilda konti. Det är därför nödvändigt, att det finnes en tjänstemannapersonal, som har noga reda på alla detaljer och som kan fermt och säkert meddela upplysningar i allt. Nu är också att märka, att skolråden i allmänhet äro mycket okunniga i allt, som rör pensionsväsendet, dess grunder och föreskrifter. Presterskapet är i allmänhet icke heller mycket mer bevandradt i dessa saker, och icke heller äro folkskoleinspektörerne, särdeles under de första åren, innan de

hunnit blifva riktigt varma i kläderna, just mycket hemmastadda härutinnan.

Detta gör, att detta embetsverk ordentligt öfversvämmas med förfrågningar och ansökningar af äfventyrligaste beskaffenhet, och sällan inträffar, att icke äfven officiella handlingar och ansökningar äro bristfälliga i afseende på bilagor och andra dylika uppgifter. Detta gör, att tjänstemännen der jemt och samt få lemna upplysningar och göra rättelser, och för att göra detta måste de känna till verket mycket noga. Det är derföre af mycken vigt för hela undervisningsväsendet, att desse tjänstemän blifva något längre kvar på sin plats och icke ombytas. Jag kan sjelf vitsorda detta, derför att jag många gånger måst anlita detta verk om upplysningar och dervid funnit, att tjänstemännen hafva reda på allt förträffligt samt i åskådlig och tillförlitlig form kunna gifva de begärda upplysningarna. Vi skulle blifva illa strand-satta, om desse tjänstemän oiftare ombyttes, och ännu mera skulle direktionen blifva det. Ty desse tjänstemän skola bereda alla de ärenden, som till verket inkomma, och för att visa, huru många dessa ärenden äro, vill jag blott nämna, att från 1874 till nu hafva blott och bart ansökningar om förhöjning i pensions- eller delaktighetsbeloppen i folkskolelärnarnes pensionsinrättning inkommit till ett antal af 1,171, hvaraf under innevarande år från den 1 Januari till slutet af Mars icke mindre än 340. Jag skall be att Kammaren ville behjerta dessa omständigheter.

Det skäl, som af Herr Danielson anfördes för afslag, kan väl hafva sin fulla riktighet; och jag må icke gerna bestrida det, nemligen att så länge dessa personer endast hafva arfvoden och icke egentligen äro statens tjänstemän, utan ett särskildt embetsverks, man icke bör gifva dem pensionsrätt. Men, mine herrar, här är det kanske mera fråga om att gifva dem en liten löneförbättring, dock icke en sådan, som gifves andra statens tjänstemän och som utgår efter 5 och 10 år, utan en sådan, som skall utfalla först efter tjänstetidens slut, och då de, som skola erhålla densamma, kanske redan äro döde. Men om de skulle lefva efter den tiden, kunna väl herrarne icke tro, att, i fall de äro otjänstbara och oförvitligt skött sin tjänst, man skall lemna dem på bar backe, utan man kommer nog då att bevilja hvad man nu afslår. Man gör således nu ingen egentlig besparing; och då summan är så liten, och man derför kan vinna den stora nyttan för kassan, att man erhåller mera garanti att få behålla sina tjänstemän, så ber jag att på det varmaste få rekommendera Utskottets förslag. Jag gör det mindre för tjänstemännens skull, ty jag tror, att de icke komma att lida mycket, om ej förslaget antages, emedan de nog förr eller senare få hvad här åsyftas; men för skolrådets, presterskapets, folkskoleinspektörernes och direktionens skull yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Jag skall för min del be att få instämma med Herr Danielson i hans yttrande och anhålla om

Ang. pensionsrätt för tjänstemän och vaktbefjäring vid folkskolelärnarnes pensionsinrättning.
(Forts.)

Ang. pensions-afslag å Utskottets hemstállan. Då man ser, med hvilka oerhörda rätt för tjänstemän och vaktbetjening vid folkskolelära-nes pensions-inrättning. summor 9:de hufvudditelu stiger för hvarje år, bör man iakttaga all möjlig försigtighet och sparsamhet, då det är fråga om att bevilja nya eller ökade pensioner. Jag tror, att man åtminstone icke bör göra detta i onödan. Men detta skulle ske, om man bifölle Utskottets förslag i föreliggande punkt.

(Forts.)

Såsom skäl för sin anhållan om pensionsrätt hafva de ifråga- varande tjänstemännen i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t anfört, att, då pensionsinrättningen började sin verksamhet 1867 och under åtskilliga följande år, hade de egentligen ingenting att göra, utan kunde använda största delen af sin tid på andra områden. Sedermera hafva de, såsom vi veta, fått tillökning i aflöningen, derföre att pensionskassorna blifvit tillsammanslagna, och de säga nu, att de hafva så mycket att göra, att största delen af deras tid är upptagen för detta ändamål. Man finner således, att deras tid icke ännu är fullt upptagen af de göromål, som de fått sig anvisade, sedan inrättningarna sammanslogos. Detta är enligt min öfvertygelse klena skäl de anfört för sin anhållan om pension, ty att de uppburit sin lön under flere års tid utan att egentligen haft något att göra, och att, sedan de fått tillökning, de likväl hafva tid öfrig till andra göromål, tör icke vara något skäl för pensions erhållande. Att så är, det erkänna de ju sjelfva. Man har aldrig brist på skäl för ett yrkande sådant som det förevarande, men här tror jag dock, att de äro ganska klena. Utskottet har här måst tillgripa det vanliga skälet, att man skall göra dessa tjänstemän likställda med andra statens tjänstemän, och det är ett skäl, som ofta tillgripes, och så går det undan för undan på samma sätt.

Som herrarne finna enligt Utskottets uppgift, har kamreraren 5,500 kronor i lön, sekreteraren 1,800 kronor, kassören 3,000 kronor och vaktmästaren 800 kronor förutom fri bostad. Jag finner för min del, att dessa personer äro så väl aflönade, att, om de iakttaga nödig sparsamhet, de mycket väl kunna aflägga någon del af sin lön för framtida behof i likhet med andra rikets invånare, som sjelfva få sörja för framtiden.

Jag skall derför, Herr Talman, anhålla om afslag på Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *Börjesson*.

Herr Petersson i Runtorp yttrade: Herr vice Talman! Mine herrar! Nog har 9:de hufvudditelu liksom åtskilliga andra benägenhet att utsvälla, men skulle detta förslag af Kongl. Maj:t och Utskottet varda bifallet, så fruktar jag för, att, ehuru den förevarande frågan icke är så stor, den kan medföra mycket betänkliga följder. Det är nemligen fråga om att lemna pensioner åt tjänstemän med *arfvodet*, och det icke blott åt tjänstemännen sjelfva, utan äfven, såsom synes af nästa punkt, hvilken nog helt säkert blir af Första Kammaren bifallen, till deras enkor och barn.

Då skulle ju lika väl riksdagsmän och deras enkor och barn

hafva pension. Jag kan sannerligen icke se, att det skulle kunna leda till något annat; och då blir väl slutliga följden den, att alla rikets invånare skola hafva pension. Jag tror icke det går an att fortgå vidare på den vägen, och jag tror, att här föreligga så tydliga skäl för afslag, så att man icke ens behöfver tillgripa det skäl, som af en talare anförts, eller att dessa tjenstemäns löner äro så stora, att besparingar deraf kunna göras för framtida behof. Jag ber att få yrka afslag.

Ang. pensionsrätt för tjenstemän och vaktbetjening vid folkskolelärares pensionsinrättning.
(Forts.)

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Hammarskjöld: Herr vice Talman! Jag instämmer till alla delar i hvad en ärad talare yttrat, att man icke bör bevilja pensioner i onödan. Det är en fullt riktig tanke, och jag skulle därför icke tillstyrkt Kongl. Maj:t att framlägga den proposition, som nu föreligger till Kammarens behandling, om jag ansett, att det förelegat ett sådant fall, att man kunde tala om pensioner i onödan. En ärad talare har redan på det fullständigaste redogjort för de många, mångartade och svåra göromål, som åligga förvaltningen af de 3 pensionskassor, om hvilkas tjenstemän det nu är fråga. Det är fullt sant, att under de första åren efter bildandet af folkskolelärares pensionsinrättning göromålen voro mindre än nu och, såsom tjenstemännen sjelfva erkänna, icke upptagit *hela* deras tid. Dock upptogo de väl någon del af deras tid, och de skulle väl icke lemna denna del för intet. De arfvoden, som tillkommo dem den tiden, voro också ganska små, och detta fortfor, så länge de hade att förvalta endast folkskolelärares pensionsinrättning och arbetet var mindre samt delegarnes antal litet. Då folkskolelärares enke- och pupillkassa tillkom, höjdes arvodena till något högre belopp, de belopp, som i bilagorna till den kungliga propositionen äro omförmälda; och när sedermera den tredje kassan tillkom, och arbetet i följd deraf och genom ökade fonder och större antal delegare ytterligare tillväxte, så bestämdes arfvodena till de belopp, de nu utgöra. Nu har anmärkts, att tjenstemännen ännu icke äro fullt upptagna. Så är dock förhållandet endast med sekreteraren och kassören, hvilkas arfvoden heller icke äro så höga, men det kan icke sägas om kamreraren, som är att betrakta som ett slags verkställande direktör, som har öfverinseendet öfver det hela, när direktionen icke sammanträder, som har att utarbета alla ärenden, och som skall hålla reda på de mångartade göromålen. Nu är det af de orsaker, en föregående talare omförmält, af största vikt, att tjenstemännen i dessa kassor ej ofta ombytas. Detta gäller visserligen i främsta rummet om kamreraren; men för att kamreraren skall kunna hinna med sina göromål, måste han hafva pålitliga och vana biträden, emedan det eljest blir för honom omöjligt att kunna hålla reda på de mångartade saken, han har om hand. Men vill man icke hafva täta ombyten af dessa tjenstemän — hvaraf kassan skulle lida och dess framtid till och med äfventyras — så är det nödvändigt att gifva dem, som i dessa kassor äro anställda, den säkerhet, som pensionsrätt medför, så att de icke stå på bar backe, när krafterna

Ang. pensionsrätt för tjänstemän och vaktbetjening vid folkskolelärares pensionsinrättning.
(Forts.)

svika. I andra embetsverk skulle de vinna en sådan säkerhet, och ett afslag på pensionsrätten blir naturligtvis ett motiv för dem att söka sig in på andra banor, der de erhålla den. De skulle derpå icke förlora, men huru det går med kassorna, det lemnar jag åt Kammaren att begrunda.

Det har anmärkts, att tjänstemännens löner "icke äro upptagna på staten", icke äro af Riksdagen pröfvade, och att de bära namn af arfvoden. Hvad det beträffar, att de icke äro upptagna på stat, så vet jag icke hvad den ärade talaren menar, om det icke skall betyda, att de icke stå i detalj upptagna under 8:de eller 9:de hufvudtiteln. Härmed förhåller sig så, att, då först folkskolelärares pensionsförening bildades, så stälde Riksdagen 10,000 kronor till Kongl. Maj:ts disposition för att användas till förvaltningsarfvoden. Då sedermera folkskolelärares enke- och pupillkassa tillkom, beviljades ytterligare 3,000 kronor till samma ändamål, summa 13,000 kronor, och då slutligen elementarlärares pensionskassa tillkom, så beviljades ytterligare 5,000 kronor, summa 18,000 kronor. Dessa 18,000 kronor har sålunda Riksdagen ställt till Kongl. Maj:ts disposition för att derinom bestrida förvaltningskostnaderna för de tre pensionskassorna. Penningar att för ändamålet använda äro således i staten upptagna, men Riksdagen har åt Kongl. Maj:t uppdragit att bestämma den närmare fördelningen af de 18,000 kronor, som för ändamålet anvisats, och inom denna summa hafva också förvaltningskostnaderna begränsats. Något mera utgår icke för det ändamålet. Den omständighet, att Riksdagen åt Kongl. Maj:t uppdragit fördelningen af penningarne, kan väl icke verka derhän, att behofven icke skulle blifvit af Riksdagen pröfvade. Att de det icke blifvit, har, som sagdt, sin grund deri, att Riksdagen uppdragit åt Kongl. Maj:t att inom gränsen af 18,000 kronor bestämma om förvaltningskostnaderna. En del af denna summa användes till expenser, en del till arfvoden åt direktionsledamöterna och återstoden till arfvoden åt tjänstemännen, till de belopp som i den Kongl. propositionen är redogjort för.

Vidare är sagdt, att tjänstemännens löner utgå som arfvoden. Ja, det är sant; men detta beror på, att tjänsterna ansetts hafva så stor betydelse, att de betraktats som en slags förtroendeplatser. Förhållandet är enahanda i civilstatens pensionsinrättning och i arméens pensionskassor. Äfven der utgå lönerna som arfvoden, men tjänstemännen i så väl det ena som det andra af dessa verk hafva dock pensionsrätt. Det är endast när fråga är om folkskolelärares pensionskassor, som tjänstemännen skola vara beröfvade denna förmån.

Man har också sagt, att lika väl kunde pensionsrätt tilläggas riksdagsmän, som också hafva arfvoden. Ja! hvarföre icke, om blott det i den Kongl. propositionen föreskrifna vilkor, 35 års tjänstgöring, först vore uppfyllt. Under det vilkoret tror jag saken icke vore så farlig.

Af alla dessa skäl får jag lägga på Kammarens hjerta, att, om Kammaren är angelägen om, att ofta omtalade kassor skola

blifva väl förvaltade, äfven bevilja der anställda tjenstemän pensionsrätt.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, gaf Herr vice Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå, och fann Herr vice Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef likväl begärd och företogs alltså enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande voteringsproposition:

Ang. pensionsrätt för tjenstemän och vaktbetjening vid folkskolelärarynes pensionsinrättning.
(Forts.)

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 13, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har nämnda hemställan af Kammaren afslagits.

Omröstningen utföll med 58 ja mot 124 nej; i följd hvaraf Kammaren afslagit Utskottets hemställan.

Efter föredragning af *punkten 2*, deri Utskottet hemställt, att Kongl. Maj:ts framställning om beredande af pensionsrätt för tjenstemäns och vaktbetjening vid folkskolelärarynes pensionsinrättning enkor och barn icke måtte af Riksdagen bifallas, begärdes ordet af

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Hammarskjöld, hvilken yttrade: Efter utgången af den nyss skeddade voteringen skall jag icke i denna fråga besvara Kammaren med många ord. Jag ber dock att få påpeka, att den summa, som statsverket enligt den Kongl. propositionen skulle komma att utgifva, är en obetydlighet; för det andra, att den Kongl. propositionen upptager något, som Stats-Utskottet icke omtalar, nemligen att tjenstemännen skulle för pensionering af enkor och barn betala afgifter likasom andra delegare i kassan; och slutligen, att Utskottets argumentation, då det säger, att "Riksdagen endast i undantagsfall ansett pension åt enkor och barn böra beviljas", kanske tar sig litet egendomlig ut, då det är fråga om tjenstemän i två enke- och pupillkassor med statsunderstöd.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten 3.

Bifölls.

Punkten 4.

Sedan Kongl. Maj:t föreslagit, att vaktkonstaplerna vid Varbergs f. d. straffängelse *Anders Carlsson Hultin, Johan August Winberg, Johannes Persson Lind, Olaus Carlsson* och *Anders Johansson* måtte å allmänna indragningsstaten uppföras till åtnjutande under sin återstående lifstid af en årlig pension till belopp af 300 kronor för en hvar af dem, hemstälde Utskottet i denna punkt om bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, dock med pensionsbeloppets nedsättande till 240 kronor.

I fråga härom anförde:

Herr Wieselgren: När Kongl. Maj:t gjorde sin framställning till Riksdagen i förevarande punkt, gjorde Kongl. Maj:t det i det syfte, som Stats-Utskottet på sid. 8 omförmäler, att nemligen dessa 5 vaktkonstaplar icke skulle komma att lida nöd under sina återstående dagar. Kongl. Maj:t hade dertill allt fog, emedan desse vaktkonstaplar under en ansträngande och svår tjenstgöring visat sig vara befogade att af samhället åtnjuta ett så beskaffadt understöd. Det understöd, som Stats-Utskottet här tillstyrkt och som äfven Första Kammaren redan bifallit, tror jag dock vara något för litet, för att det af Kongl. Maj:t omförmälda syftet skall kunna vinnas. Jag beklagar detta, men då ingen reservant inom Utskottet opponerat sig emot det slut, hvartill Utskottet kommit, och då Första Kammaren för sin del redan har bifallit hvad Utskottet tillstyrkt, skall jag icke tillåta mig att göra något yrkande i denna sak.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5—10.

Biföllos.

Punkten 11.

*Ang. pension
för Material-
förvaltaren
J. H. Aspegren.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit att Materialförvaltaren vid flotans station i Karlskrona *Johan Hugo Aspegren* måtte från och med månaden näst efter den, hvari han med pension ur amiralitetskrigsmanskassan från tjensten afginge, under sin återstående lifstid åtnjuta från allmänna indragningsstaten fyllnadspension till så stort belopp, att detta tillsammans med pensionen från nämnda kassa utgjorde 3,200 kronor, eller 1,425 kronor årligen, men hemstälde Utskottet, att Kongl. Maj:ts berörda framställning måtte endast på det sätt af Riksdagen bifallas, att den för Materialförvaltaren Aspegren ifrågasatta fyllnadspension bestämdes till så stort belopp, att detta tillsammans med pensionen från amiralitetskrigsmanskassan utgjorde åttio procent af hans innehafvande lön jemte ålderstillägg 3,200 kronor, eller 785 kronor.

Reservationer emot Utskottets hemställan hade anmälts:

Ang. pension
för Material-
förvaltaren
J. H. Aspe-
gren.
(Forts.)

af Herr Grefve G. Sparre, som hemställt om bifall till Kongl. Maj:ts proposition; samt

af Herrar C. E. Casparsson, Grefve E. C. A. Piper, Grefve W. G. Hamilton, O W Odelberg, N. Fossler, H. P. P. Tamm, E. Sederholm och R. G. von Hedenberg.

Sedan punkten nu föredragits anförde:

Chefen för Kongl. Landtförvarsdepartementet, Herr Statsrådet Ryding: Herr vice talman! Mine herrar! Det är egendomligt, att krigsministern, som egentligen icke behöft i dag annat än tiga och tacka för den utgång, som kommit de under denna hufvudtitel upptagna frågor till del, hvilka röra landtförsvaret, nu dock ännu en gång måste uppträda och protestera mot ett Stats-Utskottets hemställande, men det är vid detta tillfälle såsom tillförordnad chef för Sjöförvarsdepartementet. Jag anser mig nemligen skyldig påpeka, att det slut, hvartill Utskottet kommit, kan komma att blifva till skada så väl för flottan som för staten, utan att medföra någon som helst nytta.

Den ifrågavarande Materialförvaltaren Aspegren åtnjuter årligen i lön, ålderstillägg och tjänstgöringspenningar tillsammans 4,000 kronor, af hvilket belopp han i händelse af sjukdom icke är skyldig att afstå mer än 800 kronor. Om han icke en enda dag kan sköta sin tjänst, sitter han dock qvar vid densamma och uppbär årligen 3,200 kronor ograverade. Förhållandet är vidare, att Aspegren, som uppnått en ålder af 60 år, icke ingått på den pensionsstat, som Riksdagen år 1877 antog, och således icke heller är förpligtad att afgå ens vid uppnådda 65 år, utan kan bibehålla sin tjänst så länge han lever. Vidare är att märka det Aspegren varit sjuk sedan Januari 1882 — således öfver fyra års tid. Denna sjukdom består kompliceradt af sockersjuka och rubbning i själsverksamheten, och läkaren har förklarat, att det är föga hopp, att han skall återvinna sin helse. Den materialförvaltaretjänst han innehar är förenad med en uppbörd af mer än 6 millioner kronors värde, och nu under hans sjukdom får den förvaltas af en blott tillförordnad oansvarig tjänsteman; och sådant kan naturligtvis icke vara gagneligt. Icke kan man heller billigtvis begära, att personen i fråga skall afgå eller att, derest han är satt under förmyndare, denne skall råda honom dertill, då han ju derigenom skall göra en ekonomisk förlust, hvartill han omöjligt rättsligen kan tvingas. Skilnaden mellan det af Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet föreslagna pensionsbeloppet — det förra motsvarande hvad mannen nu eger rätt att uppbära så länge han lever — är icke mera än 640 kronor; och jag anser att om allt det nu nämnda tages i betraktande, det verkligen vore välbetänkt, att denna Kammare, i likhet med hvad Medkammaren redan beslutat, bifölle hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit.

Ang. pension
för Material-
förvaltaren
J. H. Aspe-
gren.
(Forts.)

Herr Frick: Sedan Chefen för Landtförsvarsdepartementet anförde de skäl, som tala för bifall till det af Kongl. Maj:t här äskade beloppet, har jag intet annat att tillägga, än att, enligt hvad jag specielt har mig bekant, det är af vigt, att den maktpåliggande befattning, som Aspegren innehar, får bestridas af en person på ordinarie stat.

Jag får derföre på det allvarligaste yrka bifall till hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit.

Herr Danielson: Som herrarne se af betänkandet, skulle, om det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet beviljas, mannen i fråga såsom pension få uppbära äfven sina tjänstgöringspenningar. Det är dock något, som jag aldrig förr hört talas om, och som jag anser icke bör kunna komma i fråga.

Som skäl för bifall till den af Kongl. Maj:t begärda summan har anförts, att mannen icke skall hafva gått in på den nya pensionsstaten för flottans personal. Dermed må nu vara huru som helst, men jag anser, att han icke bör komma i åtnjutande af större pension i förhållande till sin aflöning, än som komma tjänstemän, som tillhöra nyss nämnda pensionsstat, till godo. Det är också på den grund, som Stats-Utskottet anser honom böra komma i åtnjutande af pension, motsvarande 80 procent af de 3,200 kronor, hvilka han såsom tjänstens innehafvare obestridligen eger rätt att uppbära, d. v. s. 2,560 kronor. Som han emellertid från amiralitetskrigsmanskassan erhåller 1,775 kronor i pension, återstår för beloppets fyllande 785 kronor, och det är denna summa, Stats-Utskottet nu föreslår måtte beviljas.

Det har blifvit sagdt, att den ifrågavarande materialförvaltarebefattningen för närvarande skötes af en icke ansvarig tjänsteman, hvilket skulle vara till men för tjänsten. Så kan dock väl icke vara förhållandet. En statens tjänsteman, om ock endast tillförordnad på sin befattning, måste väl dock alltid anses sköta den under tjänstemanna-ansvar. Skulle mannen stanna kvar vid sin tjänstemannabefattning, inträffar icke något nytt. Vi veta litet hvar, att ofta en tjänst upprätthålles af en tillförordnad, ända tills den ordinarie tjänstemannen uppnått pensionsåldern, så att han kan afgå från tjänsten.

Jag tror för öfrigt, att man icke skulle vinna något synnerligt, om man skulle tilldela den ifrågavarande personen större pensionsbelopp än som honom rätteligen bör tillkomma, och jag kan icke inse, att någon särdeles stor fara kan uppstå, om han fortfarande skulle kvarstå i tjänsten. Om det icke är möjligt att förmå honom att taga afsked mot åtnjutande af en pension, motsvarande 80 procent af hans lön jemte ålderstillägg, så kan ingen hjälpa det. Men jag tror icke, att man bör frångå den princip, som man i detta afseende förut uttalat.

På dessa i korthet angifna skäl har Utskottet kommit till det slut, som här föreligger, och jag ber att få yrka bifall till Utskottets förslag.

I detta anförande instämde Herrar *Ericsson* i Ahlberga och *Magnusson*.

Ang. pension
för Material-
förvaltaren
J. H. Aspe-
gren.
(Forts.)

Herr Frih. Stackelberg: Om Materialförvaltaren Aspegren sjelf önskade att lemna sin tjänst, kunde Herr Danielsson hafva rätt deri, att Aspegren icke kunde göra anspråk på större pension än 80 procent af sin lön jemte ålderstillägg. Men han har icke begärt afsked, och ingen kan tvinga honom dertill. Han har varit sjuk i 4 år och är oförmögen att vidare sköta sin befattning; men hans sjukdom är icke så beskaffad, att mannen kan afskedas utan eget medgifvande. Dessutom kvarstår han på den gamla staten. Han är 60 år och kan ännu lifva länge; men under tiden måste en annan sköta hans tjänst. Vikarien är visserligen ansvarig såsom tjänsteman för sina åtgärder, men han har om band en upp- börd till värde af öfver 6 millioner kronor, och fullt uppbörds- manna-ansvar, får han icke förr än inventering af uppbörden till honom skett. Denna inventering är dock en kostsam sak och kräf- ver lång tid.

Då Aspegren för öfrigt är berättigad till pension af 3,200 kronor, så snart han hunnit 65 års ålder, kan man icke gerna er- bjuda honom ett mindre belopp och antaga att han skall afstå från de förmåner han redan eger.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts framställning och afslag å Utskottets.

Herr Sven Nilsson: Icke allenast i dag, utan äfven vid många andra tillfällen har jag hört den uppfattningen uttalas, att en tjänsteman, fastän han är oförmögen att sköta sin tjänst, icke skulle kunna derifrån skiljas. För min del kan jag icke ingå på en sådan uppfattning. Jag tror, att Kongl. Maj:t kan afskeda den tjänsteman, som icke kan upprätthålla sin tjänst, när sådant ge- nom dom och ransakning blir ådagalagdt. Jag kan icke föreställa mig, att en tjänsteman, som befordrats till någon tjänst, skall ega rätt att dervid bibehållas, om han visat sig oduglig, eller på ett eller annat sätt oförmögen att bestrida tjänstebefattningen. En motsatt åsigt skulle kunna leda derhän, att en tjänsteman, som icke i behörig ordning fullgjorde sin tjänst, af rent trots skulle kunna sitta kvar i tjänsten. Mot den nu omförmälda uppfatt- ningen ber jag få protestera, och jag tror, att den af mig uttalade åsigten är fullkomligt riktig.

Herr Frih. Stackelberg: Det är väl möjligt, att det vore fördelaktigt om en sådan lag funnes, som medgäfvade vederbörande rätt att från tjänsten skilja en tjänsteman, hvilken visserligen icke begått fel i utöfningen af tjänsten, men ändock vore oförmögen att upprätthålla densamma. En sådan lag finnes emellertid icke och kan icke komma till stånd, utan ändring af grundlagen.

Enligt stadgande i flottans reglemente kan visserligen lön- tagare på grund af sjukdom skiljas från tjänsten. Men dertill fordras, att genom läkarebetyg blifvit styrkt, att han under tre

N:o 36.

Ang. pension
för Material-
förvaltaren
J. H. Aspe-
gren.
(Forts.)

är antingen varit lam, blind eller vansinnig. Materialförvaltaren Aspegrens sjukdom är emellertid icke af sådan beskaffenhet, och stadgandet är icke tillämpligt på det fall, som nu är för handen.

Herr Sven Nilsson: Jag vill icke tala om det billiga eller obilliga uti ifrågavarande hänseende. Det hör icke till saken. Men jag vågar påstå, att grundlagen, om den rätt tolkas, icke lägger hinder i vägen för att efter dom och ransakning afskeda en tjänsteman, som är oförmögen att sköta tjänsten; och jag tror också, att grundlagen bör tolkas på det sättet. Det vore verkligen orimligt, att tjänstemän skulle få sitta kvar vid sina tjänster, äfven om de voro otjänstbara. Sådant kan inträffa kort efter utnämningen. Ett sådant exempel föreligger äfven i det föreliggande betänkandet. Om en sådan tjänsteman skulle kunna trotsa att afgå, är det väl en orimlighet, och alltså äfven en orimlig tolkning af grundlagen. Jag hemtar stöd, för denna min uppfattning i 36 § Regeringsformen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Sedan propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 12 bifölls jemväl.

Ang. pension
för Professoren
H. O. Nathorst.

Punkten 13.

Af Kongl. Maj:t var föreslaget, att föreståndaren för Alnarps landtbruksinstitut Professoren *Hjalmar Otto Nathorst* måtte från och med månaden näst efter den, då han efter fyllda 65 år afginge från sin befattning vid Alnarps landtbruksinstitut, å allmänna indragningsstaten under sin återstående lifstid uppbära en mot åttio procent af hans innehåfvande fasta lön, 6,000 kronor, svärande årlig pension till belopp af 4,800 kronor.

Till denna Kongl. Maj:ts framställning hade Utskottet tillstyrkt bifall, dock med pensionsbeloppets bestämmande till 4,500 kronor.

I fråga härom anförde:

Herr J. H. G. Fredholm: Med allt erkännande af de stora förtjänster, som professor Nathorst inlagt i fråga om det svenska landtbrukets befrämjande, måste jag dock framhålla två viktiga, åt honom anförtrödda angelägenheter, i afseende på hvilkas utförande honom icke kan tilldelas enahanda vitsord.

22 § i stadgan för de allmänna svenska landtbruksmötena lyder sålunda: "Fullständig berättelse öfver mötets förhandlingar och vid detsamma förekommande utställningar skall af sekreteraren på mötets bekostnad och senast 6 månader efter mötets slut från trycket utgifvas samt ett exemplar deraf hvarje ledamot kostnadsfritt tillhandahållas så vidt tillgångarne sådant medgifva." Vid det

femtonde allmänna landtbruksmötet, som hölls i Malmö år 1881, var Professor Nathorst sekreterare. Men ännu, fem år efter mötets slut, har oakadt upplästa stadgandets uttryckliga föreskrift någon berättelse öfver detta möte icke utkommit. Vid sådant förhållande har man anledning befara, att denna berättelse måhända icke kommer att utgifvas; och detta skulle då vara första gången en lucka skulle uppstå i raden af berättelser öfver våra allmänna landtbruksmöten, hvilka började år 1846. Jag beklagar, om en sådan lucka skulle uppstå, därför att dessa berättelser innehålla viktiga bidrag till vårt lands kulturhistoria, hvilka svårligen på annat sätt kunna erhållas, hvarförutom de innehålla den enda offentliga redovisningen, som kommer allmänheten till del, öfver de högst betydliga belopp, som Stats-Utskottet ställer till dessa mötens disposition, och hvilket uppgick för mötet i Malmö till 66,000 kronor och kommer att utgöra för mötet i år 85,000 kronor.

Vidare har Professor Nathorst, i egenskap af sekreterare i Malmöhus läns hushållningssällskap, skyldighet att afgifva detta läns bidrag till landtbruksstatistiken. Men genom att uppskjuta med inkommande af dessa bidrag har det inträffat, att genom hans förvållande utgifvandet af dessa för bedömandet af vårt jordbruks ställning så viktiga berättelser blifvit fördröjdt. Berättelsen för år 1883 fördröjdes derigenom 6 månader utöfver den tid, då den bort utkomma, och berättelsen för år 1884 har legat färdig till utarbetande redan ett par månader, men ännu ej kunnat påbörjas i saknad af bidragen från Malmöhus län.

De nu påpekade dröjsmålen, hvartill professor Nathorst gjort sig skyldig, stå icke väl tillsammans med hans i öfrigt så fördelaktigt vitsordade tjänstgöring såsom föreståndare för Alnarps landtbruksinstitut. De tillhåra visserligen hans verksamhet i andra tjänstebefattningar, som, ehuru viktiga för det allmänna, dock äro förtroendeuppdrag och såsom sådane, såvidt jag kan förstå, icke underkastade tjänstemannaansvar. Men just därför har jag nu tagit mig friheten att fästa Kammarens uppmärksamhet på dessa förhållanden i förhoppning om, att de derigenom på något sätt skola kunna rättas.

Jag har intet yrkande att framställa.

Herr A. P. Lind: Då den föregående talaren icke gjort något yrkande, tager jag mig friheten anhålla, att Kammaren måtte nedsätta det pensionsbelopp, Utskottet här föreslagit. Jag vill visst icke heller underskatta Professor Nathorsts förtjenster, men, då han under många år uppburit en bra rundligt tilltagen lön af 6,000 kronor och dessutom haft betydliga biförtjenster, synes det mig, som om han bort kunna spara något för framtida behof på ålderdomen. Det kan ju också sägas, att det kunde vara nog med den nedsättning först Statskontoret och senast Stats-Utskottet gjort från af Kongl. Maj:t äskade 4,800 kronor till 4,500 kronor, men för min del tycker jag, att Stats-Utskottet varit allt för godhertadt i denna punkt och skulle varit mera tillfredsstäld, om Utskottet i stället föreslagit 3,000 kronor. Under samtal med mina

Ang. pension för Professoren H. O. Nathorst. kamrater här i Kammaren har jag hört, att många ansett 3,000 vara en tillräcklig pension åt Professoren Nathorst. Jag skall dock icke nu gå så långt, utan yrkar, att pensionen måtte bestämmas till 3,500 kronor.
(Forts.)

Herr Pehrsson i Törneryd: Då denna punkt i 9:de hufvudtiteln föredrogs inom Stats-Ütskottet, var jag af en tillfällighet frånvarande och kom derföre icke i tillfälle att, såsom jag annars ämnat, der framställa yrkande om nedsättning af det begärda pensionsbeloppet.

Jag undrar ingalunda på, att röster numera höjas för nedsättning af de pensioner och löner, som begäras åt våra tjänstemän; ty om också under föregående tider skäl funnits för löners och pensioners höjande, äro likväl förhållandena numera så förändrade, att goda skäl nu förefinnas för en nedsättning i båda dessa afseenden. Särskildt torde, då det är fråga om beviljande af pension åt en sådan tjänsteman, som icke är dertill lagligen berättigad, pensionen böra tilltagas så måttlig som möjligt: den bör stå i sant förhållande icke blott till personens tjänstetid och duglighet utan äfven till öfriga orsaker, som derpå kunna inverka. Professor Nathorst är icke berättigad till pension; och då han varit väl aflönad för sitt arbete såsom föreståndare för Alnarps landtbruksinstitut, hvilket arbete enligt min tanke i det hela varit godt, bör nu vid hans afgang pensionen åt honom icke bestämmas till ett belopp, som efter mitt förmenande är högre än som bör honom tillkomma.

På dessa skäl skall jag i likhet med en talare på bohuslänsbänken, yrka nedsättning af pensionen till 3,500 kronor. Då man till en tjänsteman, som icke är berättigad till pension, är villig att gifva en pension, som, för hvarje dag räknadt, uppgår till 10 kronor, synes man icke kunna beskyllas för njugghet. Atminstone bör, synes mig, denna Kammare bifalla den af mig påyrkade nedsättningen.

Häruti förenade sig Herr *Oléhn*.

Vidare yttrade:

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Jag hemställer till Kammaren, huruvida de af den förste talaren åberopade omständigheter, att Professoren Nathorst ännu icke afgifvit den berättelse öfver 1881 års allmänna landtbruksmöte, hvilken det tillkommit honom, såsom sekreterare vid mötet, att utgifva, och att han möjligen gjort sig någon gång skyldig till dröjsmål vid insändandet af de statistiska uppgifter, som ålegat honom i egenskap af sekreterare i Malmöhus läns hushållningssällskap, att uppgöra, huruvida dessa omständigheter, säger jag, vid bestämmande af pension för honom kunna tillmätas någon synnerligt stor betydelse, då man deremot, å andra sidan, kan ställa hans 44-åriga verksamhet såsom lärare vid landtbruksläro-

verk, deraf 25 år såsom föreståndare för landtbruksinstitutet vid Alnarp; en verksamhet, som jag tror alla måste erkänna vara synnerligen väl vitsordad, och dertill vidare kommer hans omfattande författareverksamhet i svenska landtbrukets tjänst.

*Ang. pension
för Professoren
H. O. Nathorst.
(Forts.)*

Det är väl en sanning, att Professoren Nathorst icke är berättigad till pension, men därför bör man också vid bestämmande af pensionsbeloppet för honom söka en analogi med de vilkor, som gälla för andra med honom likställda tjänstemän. Dessa vilkor äro 65 lefnadsår och 35 tjänstår, samt, då lönen stiger till öfver 3,000 kronor, 80 procent af densamma i pension. Professoren Nathorst tyller i år 65 år, och det är först, sedan han uppnått denna ålder, som pensionen skall utgå; han har vidare i öfver 35 år utöfvat lärareverksamhet i statens tjänst och hans fasta lön har under senare åren uppgått till 6,000 kronor. Af dessa skäl har också Kongl. Maj:t föreslagit pensionsbeloppet till 80 procent af lönen, eller enahanda belopp, som Riksdagen bestämde för några år sedan för sekreteraren vid landtbruksakademien, hvilken jag anser vara likställd med denne Nathorst och hvars lön också var 6,000 kronor. Pensionsbeloppet är af Stats-Utskottet nedsatt till 4,500 kronor och sålunda är redan nu en afprutning gjord å det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet.

Herr Persson i Vadensjö: Jag tror för min del, att den, som någorlunda följt med den verksamhet, Professoren Nathorst under sin tid såsom lärare vid Alnarps landtbruksinstitut utöfvat, icke med skäl kan vilja yrka afslag å den af Stats-Utskottet här föreslagna pensionen af 4,500 kronor, och allra minst torde ett sådant yrkande böra framställas från den sidan af Kammaren, som representerar jordbruksnäringen. Jag tror, att vi icke hafva någon i vårt land, som vi kunna sätta vid sidan af honom och som med sådan kraft och energi arbetat för jordbrukets framåtskridande och ladugårdsskötselns förbättring. Då för några år sedan danskarne med kraft och ifver arbetade på att utestänga hela svenska handeln med kreatur från engelska marknaden, hvem var det då inom Sverige, som upptog stridshandsken, om icke Professor Nathorst, icke förglömmades en ledamot inom denna Kammare? Om vi då utestängts från den engelska marknaden, vill jag se, huru vi nu under de dåliga konjunkturerna skulle redt oss.

Af dessa med flera skäl förmenar jag, att af de landtbrukare, som följt med Professor Nathorsts arbete och dragit fördel af hans lärdom, ingen, som har någon idé om vårt landtbruk, vill rösta för afslag på eller nedsättning af den nu för honom af Utskottet föreslagna pensionen. För min del anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekman: Jag har blott velat påpeka en omständighet, som vid bestämmandet af detta pensionsbelopp torde böra beaktas, den nemligen att andra tjänstemän, som t. ex. ingått i civilstatens pensionsinrättning och i pension får 80 procent af lönen, under sin föregående lifstid bidragit till denna sin pension. Det har Professor Nathorst icke gjort. Jag anser därför, att en lägre pension

Ang. pension för Professoren H.O. Nathorst. bör tillkomma honom, och vill derfor förena mig med dem, som yrkat beloppets nedsättande till 3,500 kronor.
(Forts.)

Herr Pehrsson i Törneryd: Då de, som varit och äro af olika mening i denna fråga med Herr Nils Persson, möjligen kunna miss-tänkas för att icke hafva kännedom om Professor Nathorst gagna-liga verksamhet eller för att icke vilja gifva fullt erkännande åt den, vill jag förklara, att jag har mig väl bekant, att Professor Nathorst utträttat mycket godt för vårt landtbruk. Men det oak-tadt kan jag icke finna annat, än att här föreligga goda skäl för en sådan nedsättning af pensionsbeloppet, som nu föreslagits. Man har väl sagt, att denna Kammare och isynnerhet jordbrukarne inom den icke borde vara med om nedsättande af pensionsbeloppet för en man, som arbetat i jordbrukets tjänst och för dess bästa under hela sin verksamhetstid. För mig utgör dock detta förhållande ett ännu större skäl för den åsigten, att desse landtmän i Andra Kammaren just vid ett sådant tillfälle som detta böra visa, att de hålla fast vid sin både i skrift och tal så mycket framhållna spar-samhet; och då den icke går derhän, att den kan sägas vara obero-rättigad, synes det mig vid hvarje tillfälle böra vara angeläget att bevara det goda rykte, som Kammarens landtmän i detta hänse-ende förvärfvat sig. Det är ju nemligen alldeles klart, att, om landtmännen icke vid sådana tillfällen, som detta, se till hvad som är billigt och skäligt, de icke kunna hafva från andra håll annat att vänta, än att man der skulle anse sig lika berättigad, som landtmännen, att se till, att de personer, som företrädesvis gagnat den sidans intressen, blifva tillgodosedda med de högsta pensioner.

Jag har velat nämna detta såsom en liten gensaga mot Herr Nils Perssons yttrande. I saken ber jag att få vidhålla mitt yr-kande på nedsättning af pensionsbeloppet till 3,500 kronor.

Herr *Börjesson* instämde i detta anförande.

Herr Andersson i Lyckorna: Utan att vilja underkänna Professor Nathorst's stora förtjenster eller vigten af det arbete, han i många år i vårt land förrättat, kan jag dock icke på grund af de nuvarande tidsförhållandena anse, att 3,500 kronor är för ringa pension åt honom, helst han icke till någon pension lemnat bidrag, och icke heller är till pension berättigad. Jag vill sålunda i pension bevilja Professor Nathorst 3,500 kronor, men icke något derutöfver.

Herr *B. Dahlgren* instämde häruti.

Herr And. Persson: Nog är sparsamhet en dygd; men icke tror jag, att Kammarea skall förlora sitt goda rykte för sparsam-het, om den nu bifaller Utskottets förslag, då det gäller en så i alla afseenden dugande man som Professor Nathorst. Under diskus-sionen hafva åtskilliga af hans förtjenster om vårt landtbruk fram-hållits, och jag skall icke upprepa dem; de äro dessförutan så väl

kända af Kammarens ledamöter, att något ordande derom icke erfordras.

Hvad angår det förhållande, att Professor Nathorst under sin tjänstetid icke bidragit till någon pensionskassa, så är det ju en följd deraf, att han står i en sådan ställning, att han icke är berättigad till någon pension. Men förhållandet var ju enahanda med den af Herr Civilministern omnämnda f. d. sekreteraren i landbruksakademien, och då pension beviljades åt denne, gjordes ju intet afseende derpå. Mig synes, som Kammaren skulle handla oklokt, om den, vid fråga om beviljande af pension åt en så dugande man som Professor Nathorst, skulle pruta på 1,000 kronor.

För min del yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

I detta yttrande instämde Herr Friherre *Stackelberg*.

Herr Nils Olsson: Äfven med risk att af talaren på skånebänken få anses såsom den der icke förstår hvad jordbruket och dess frid tillhör eller att uppfatta nyttan af den verksamhet, som Professor Nathorst utöfvat, ber jag att få instämma med dem, som yrkat pensionsbeloppets nedsättande till 3,500 kronor. Denna summa torde vara alldeles tillräcklig, i synnerhet som Professor Nathorst under sin tjänstetid varit väl aflönad.

Herr *Nilsson* i Vrängelbol förenade sig häruti.

Herr Danielson: Detta är ett alldeles nytt uppslag i frågan. Då den behandlades på utskottsafdelningen, var den föremål för en rätt vidlyftig diskussion, och man ansåg, att, när man följde Statskontorets tillstyrkan att nedsätta beloppet från 4,800 kronor till 4,500 kronor och derigenom satte Professor Nathorst i likställighet med Professor Arrhenius, hvilken Riksdagen förut beviljat en pension af 4,500 kronor, så trodde man, att beloppet icke vore tilltaget högre än Professor Nathorst gjort sig förtjent af. Nu finner jag, att man vill ytterligare nedsätta beloppet, och finnes skäl dertill, så må det ju så ske, men som sagdt, på afdelningen hade man den uppfattning, att ingen meningsskiljaktighet i denna sak vore rådande. Hvad Professor Nathorst's verksamhet beträffar, har jag ingenting att hvarken lägga till eller taga från hvad som sagts derom. Att han icke under sin tjänstetid bidragit till någon pension åt sig, är nog riktigt, men Utskottet har ej heller föreslagit pensionsbeloppets sättande till mera än 75 procent af lönen, då det för pensionsberättigande i allmänhet utgör 80 procent af deras lön. Kammaren har naturligtvis i sin hand att besluta så, som den för godt finner; jag har endast angifvit de skäl, som föranledt mig att biträda Utskottets förslag, och jag kan icke annat än yrka bifall till detta förslag.

Herr Winkrans: Jag har begärt ordet endast för att rätta en uppgift, som nyss meddelades från vermlandsbänken. Det påstods nemligen der, med anledning af att Stats-Utskottet vill

Ang. pension
för Professoren
H. O. Nathorst.
(Forts.)

Ang. pension för Professorerna
H.O. Nathorst.
(Forts.)

sätta professor Nathorst i samma ställning som professorerna vid universiteten, hvilka åtnjuta 6,000 kronor i lön och hafva 4,500 kronor i pension, att det dock dervidlag förefunnes den skillnaden, att dessa professorer få under sin tjänstetid bidraga till sin pension. Denna tvärsäkra uppgift är dock ett misstag. De bidraga icke med ett öre dertill, men väl till pensioner för sina enkor och barn.

För min del kommer jag att rösta för bifall till Utskottets förslag.

Herr Rydin: Jag begärde ordet endast för att lemna samma upplysning, som Herr Winkrans, eller att professorerna vid universiteten icke äro skyldige att erlägga någon pensionsavgift för att komma i åtnjutande af pension, men att de deremot, vare sig att de äro gifta eller ogifva, måste lemna bidrag till enke- och pupillkassan.

Herr Månsson: Efter den upplysning, vi nu erhållit, att professorerna vid universiteten icke äro skyldiga att bidraga till sin pension, tror jag icke, att man längre har något giltigt skäl att sätta denna pension lägre än Utskottet föreslagit. Det är med synnerlig förvåning jag har hört uttaladt klander mot den ifrågavarande personen, eller att han i sina tjänsteålgganden skulle hafva begått vissa felaktigheter. Detta förvånar mig så mycket mera, som jag aldrig förut hört annat än beröm och det bästa omdöme om mannen. Det intresse, han visat för vårt landbruk och mejeriskötsel m. m., har erhållit de amplaste vitsord, likasom det intresse, han visat för *allt* framåtskridande. Och då det icke är fråga om att bestämma pensionen till mera än 75 procent af lönen, så vill jag för min del på det lifligaste förorda bifall till Utskottets förslag.

Herr *Wagenius* instämde med Herr Månsson.

Herr Jansson i Krakerud: Man har här talat om Professor Nathorst's förtjenster, och jag för min del vill ingalunda bestrida dem, men det synes mig likväl som om 3,500 kronor om året skulle utgöra ett icke så litet erkännande af dessa förtjenster. Man kunde ju med samma skäl, då man talar om hans förtjenster, säga, att han borde hafva 4,500 eller 6,000 kronor eller till och med ännu mer för dessa stora förtjenster. För min del kan jag dock icke förstå, att en person, som fyllt 65 år, kan göra någon nytta af mer än 3,500 kronor. Trots denna min åsigt skulle jag ändock kunna vara med om att på grund af ifrågavarande professors stora förtjenster gifva honom denna pension såsom en nådegåfva, men härtill kommer dock en annan sak, nemligen den, att om vi nu bevilja 4,500 kronor i pension åt denne tjänsteman, så är det naturligt, att man för all framtid får lemna detta belopp äfven åt hans efterträdare. Vi hörde nyss från statsrådsbanken, att en, som var lika stäld med Nathorst, förut fått 4,500 kronor,

och att därför äfven den senare borde hafva 4,500 kronor. Då nu en ny tjänsteman kommer, och han blir pensionsmessig, blir konsekvensen den, att som Nathorst fått 4,500 kronor, så kan man icke pruta på detta belopp, utan måste gifva äfven honom 4,500 kronor, utan afseende på, om han varit lika duglig som Nathorst. Således instämmer jag med dem, som yrka, att beloppet nedsättes till 3,500 kronor.

*Ang. pension
för Professoren
H. O. Nathorst.
(Forts.)*

Herr Magn. Jonsson: Jag tilltror mig icke bedöma, hvad nytta personen i fråga kan göra sig med 4,500 kronor, men jag tror icke heller Kammaren behöfver bedöma denna sak. Inom den utskottsafdelning, som haft denna fråga till behandling, samt äfven inom Utskottet har man sökt jemföra Professor Nathorst med andra, som fått pension icke blott i år, utan äfven föregående år, och efter denna jemförelse kunde jag åtminstone för min del icke finna annat, än att, om man satte ned pensionen till 75 procent af lönen, så kunde man icke gå längre. Jag hör väl, att det finnes många, som yrka på beloppets nedsättande med ytterligare 1,000 kronor, men jag hemställer likväl, huru vida icke en viss harmoni mellan besluten i pensionsfrågor bör ega rum. Jag tror för öfrigt, att icke ledamöterna i Utskottet från denna Kammare gjort sig skyldiga till att tillstyrka större anslagssummor än hvad som ansetts behöfliga, och att Utskottet deremot i allmänhet klandras för allt för stor njugghet. Jag hemställer därför, huru vida Utskottet, som pröfvat förhållandet på närmare håll än en del af Kammarens ledamöter kunnat hafva tillfälle till, kan i denna fråga beskyllas för att icke hafva velat göra den besparing, som varit möjlig. Jag hemställer, att Kammaren godkänner Utskottets förslag.

Herr Schenström: Då man får i sin hand ett utskotts-
betänkande, vare sig från Stats-Utskottet eller annan delegation från Riksdagen, så ser man först och främst efter, huru vida det finnes någon reservation antecknad. I denna fråga har ingen enda af Stats-Utskottets ledamöter andragit något skäl mot det slut, hvartill Utskottet kommit, och jag har icke heller under diskussionen hört något skäl af den betydelse, att det kan innebära ett ogillande af Stats-Utskottets beslut. Derfor hemställer jag, jemväl af aktning för Stats-Utskottet, om bifall till dess beslut.

Herr Pehrsson i Törneryd: Med anledning af hvad den siste talaren anförde, skall jag be få återupprepa, hvad jag sade i mitt förra anförande, eller att jag af en tillfällighet varit förhindrad att deltaga i Utskottets behandling af den punkt i Nionde hufvudtiteln, som omfattar denna fråga, och att detta varit anledningen till, att jag inom Utskottet icke kunnat framställa något särskildt yrkande. Jag har ansett nödigt framhålla detta, eftersom jag icke låtit anteckna mig som reservant. Sedan jag nu åter yttrat detta, skall jag begagna tillfället att något besvara, hvad en talare på gefleborgsbänken nyss yttrade.

Ang. pension
för Professoren
H. O. Nathorst.
(Forts.)

Han yrkade bifall till Utskottets hemställan hufvudsakligen på den grund, att vid anställande af en jemförelse mellan, å ena sidan, det här föreslagna pensionsbeloppet och å den andra, de pensioner, som utgå till andra med Professor Nathorst likstälde personer, Utskottet icke haft någon orsak att göra en ytterligare nedsättning sedan Statskontoret gjort en sådan. Om sådana skäl skulle vara fullgoda, får jag för min del säga, att det synes mig, som skulle det leda derhän, att äfven med de allra största förändringar i ekonomiskt afseende, icke några nedsättningar skulle kunna göras i de löner och pensioner, som för närvarande utgå till tjänstemän inom vårt land. Om vilkoren för landets öfriga inbyggare försämrades ännu mer och om deras existensvilkor försämrades i ännu högre grad, än hvad de nu äro, skulle icke ens dessa omständigheter kunna föranleda till nedsättning i löner och pensioner? Jag tror att herrar tjänstemän inom Sveriges land också äro medlemmar af dess folk, och att deras aflöning bör stå i skäligt förhållande till hvad andra samhällsmedlemmar måste draga sig fram på. Dermed vill jag dock icke hafva sagt, att jag icke vill taga hänsyn till de uppoffringar, embetsmännen få göra för att blifva kompetenta till statens tjänst. Men jag är öfvertygad om, att äfven med fullt erkännande af detta, löner och pensioner dock i allmänhet för närvarande äro för höga. Och då man nu här icke framställt annat yrkande än på en nedsättning, som dock afser att lemna en pension af i det närmaste tio kronor om dagen åt en tjänsteman, som icke är berättigad till pension, synes mig detta ingalunda vara obilligt, och jag undrar, om Andra Kammaren skulle hafva den allmänna meningen i landet med sig, om Kammaren beslutar att gå der öfver.

I detta yttrande instämde Herrar *Willh. Carlson, Hansson, Göransson, Malmmin, Eliasson, And. Bengtsson, Carlsson* i Fågelhem, *Erickson* i Bjersby, *Pettersson* i Alfverstad, *Johansson* i Stockholm och *Jönsson* i Mårarp.

Herr Herslow: Herr vice Talman: Jag skall icke bestrida den siste ärade talarens åsigt, att, om landets hela näringslif, om de allmänna existensvilkoren för landets befolkning, skulle, hvarifrån vår Herre må bevara oss, betydligt sjunka, de löner och pensioner, som nu äro beredda för embets- och tjänstemän också kunna komma att vid en blifvande lönerreglering nedsättas. Men nu är ej fråga om en sådan reglering och jag kan knappt tro, att då det här gäller att sätta en enskild tjänsteman i samma ställning och att bereda honom samma fördelar som alla andra i hans lefnadsvilkor och på samma tjänsteområde, Andra Kammaren då skulle, därför att denne professor verkat såsom lärare inom ett läroområde, som innefattar landtbruket i hela dess vidsträckta omfattning, och därför att han i sin verksamhet för hela denna viktiga lärogren ådagalagt en begåfning, som man kan våga beteckna rent af såsom snillrik, en ifver och ett nit, hvarmed jag tror, att icke många lärare inom riket kunna jemföra sig — att denna Kam-

mare, säger jag, därför skulle vilja sätta denna lärare i detta läroämne i en annan och sämre ställning än hvarje annan af samma klass. Vore det fråga om att bereda honom förmåner öfverstigande en vanlig professors pension, skulle vi kanske fäfangt åberopa den utomordentliga skicklighet, det nit och den kraft, han ådagalagt på sin plats, och vi skulle knappast ega rätt att vänta något annat, ty äfven den, som arbetar bäst, har ju icke gjort mer än hvad pligten fordrar, och har han arbetat med mer än vanlig pligttröhet och framgång, så har han belöningen härför i den tillfredsställelse, hans egna medvetande derom skänker. Men då det icke är fråga om att sätta denne man öfver utan endast i paritet med andra, borde det väl vara en särskild anledning, som jag dock icke kan räkna ut, hvarför man för honom särskildt skulle pruta ned pensionsbeloppet. Jag tror icke, att Kammaren bör göra detta, icke heller tror jag, såsom en talare på blekingsbänken antydde, att någon skall tadla Kammaren, därför att den lönar eller pensionerar en professor i landthushållning, hvilken nitiskt arbetat i sitt fack, lika med en professor i t. ex. latin och grekiska. Det är icke mera här begäres. Icke lär väl någon kunna stämpla landtmannapartiet för egoistiskt, därför att det sätter denna lärareverksamhet, som är för landtbrukaren så viktig, i likhet med hvarje annan lärareverksamhet. På dessa skäl anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Ang. pension
för Professoren
H. O. Nathorst.
(Forts.)

Med Herr Herslow instämde Herrar *Ahlström, Sjöcrona, Smith, Toll, Palmær* och *Wagenius*.

Herr Folke Andersson: Herr Talman! En föregående talare yrkade bifall till Stats-Utskottets betänkande på den grund, att han hade stor aktning för Stats-Utskottet. Äfven jag anser mig hafva lika stor aktning för Stats-Utskottet som han, men ändå kommer jag att yrka nedsättning i detta anslag. Jag erkänner villigt Professor Nathorsts stora förtjenster, men jag hemställer dock till Kammaren, huruvida man någonsin hört, då pension begäres för någon person, att den haft underlägsna förtjenster. Jag åtminstone har aldrig hört det. Hvad skola våra kommittenter tänka om oss, som sitta här och under nuvarande svåra tider bevilja höga pensioner, då svenska folket i allmänhet tryckes af ekonomiska bekymmer? Jag tror det förtjenar väl, att man tager hänsyn äfven till detta. Om därför en person får i pension 10 kronor om dagen för sin återstående lifstid, så anser jag staten har uppfyllt sin pligt emot honom och han borde vara belåten. Jag yrkar därför nedsättning af beloppet från 4,500 kronor till 3,500 kronor.

Herr Schenström: Jag skall icke upptaga Kammarens tid länge. Men jag uppkallades af herr Folke Andersson, som förmenade att jag endast af aktning för Stats-Utskottet sade mig sinnad rösta för dess förslag. Jag ber då få erinra derom, att i mitt yttrande betonades att under diskussionen här i Kammaren

Ang. pension för Professoren H.O. Nathorst. (Forts.) icke förekommit ett enda skäl, som kunnat rubba min öfvertygelse, att Utskottet bedömt saken riktigt. Då jag nu har ordet ber jag att få instämma med herr Herslow och de andra talare, som här uppträdt för Stats-Utskottets förslag.

Herr Petersson i Hamra: Det är nog icke obekant för oss, att jemmer och elände råda öfver allt i landet, och att oviljan hos folket för närvarande är icke minst rigtad emot tjänstemännen för deras stora löners skull, hvilka de fått sig tilldelade på en tid, då lefnadskostnaderna voro helt andra än de nu äro. Mången önskar också en förändring i detta lönesystem, så att lönerna, i stället för att utgå till bestämda belopp, skulle utgå efter markegångspriset under det år då lönerna reglerades. Men ännu större tror jag, att oviljan är emot de höga pensionerna, och jag tror därför, att Andra Kammaren under nuvarande tryckta tider bör med den sparsamhet, som Kammaren är känd för, betänka sig när det gäller att bestämma en pension, i synnerhet då den, så som här är fallet, icke är enligt gällande författningar berättigad. På dessa skäl yrkar jag i likhet med Herr Per Pehrsson densamma sättande till 3,500 kronor.

Herr Persson i Vadensjö: Jag hyser precis samma åsigtter som de talare, hvilka yrkat nedsättning af pensionsbeloppet, nemligen att landtbruket för närvarande befinner sig i en betryckt ställning och att man därför bör hushålla med medlen. Men dessa skäl föranleda tvärt om mig att yrka bifall till Utskottets förslag. Det är just under svåra konjunkturer för landtbruket, som dess idkare hafva största behof af sådana män, som kunna lemna upplysningar och råd åt hvilket håll man skall vända sig för att slå sig ut, och det är just under sådana tider som de närvarande, vi böra visa största tacksamhet för de män, som ställa sig i spetsen och bryta nya banor på landtbrukets område. Det vore märkvärdigt, om man under dessa dåliga tider för landtbruket skulle bevilja en så liten pension åt professor Nathorst, en man, som jag vågar påstå, ingen kan mäta sig med i afseende på arbete för landtbrukets nytta; och besynnerligt vore det, om Andra Kammaren, då denne man vid 65 års ålder vill afträda från sin tjänst, lemnade honom den orlofssedel, att han kan vara nöjd med 3,500 kronor i pension. Jag kan icke se saken på detta sätt, och man bör icke sätta denne man i jembredd med andra personer, som förut fått pensioner.

Jag yrkar fortfarande bifall till Stats-Utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr vice Talmannen framställde först proposition på bifall till Utskottets hemställen i oförändradt skick och derefter på yrkandet om pensionsbeloppets nedsättande till 3,500 kronor; och förklarade Herr vice Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering begärdes, och skedde i anledning deraf uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet hemställt i 13:de punkten af utlåtandet N:o 13, röstar

*Ang. pension
för Professoren
H. O. Nathorst.*

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Kammaren bifallit nämnda hemställan med den ändring, att pensionsbeloppet nedsättes till 3,500 kronor.

Omröstningen i vanlig ordning företagen visade 74 ja emot 118 nej, hvadan Kammaren beslutat enligt nej propositionens innehåll.

I *punkten 14* hemställde Utskottet om bifall till en af Kongl. Maj:t gjord framställning derom att — sedan Rikets Ständer med afseende å den ekonomiska ställning, hvori Statsrådet Samuel Grubbes enka, Margareta Johanna Grubbe, född Grave, med tre oförsörjda döttrar sig befunne, beviljat henne en pension å 1,200 kronor, men hon under September månad 1885 aflidit — en hvar af hennes tre döttrar *Emma Margareta Ulrica Grubbe, Anna Johanna Carolina Grubbe* och *Ida Wilhelmina Grubbe* måtte af Riksdagen förklaras berättigad att från och med nästlidne Oktober månad uppbära en fjerdedel af den sålunda beviljade pensionen, eller 300 kronor hvardera.

*Ang. pension
för Statsrådet
S. Grubbes
döttrar.*

Emot Utskottets hemställan hade reservation anmälts af Herrar *A. P. Danielson*, vice Talmannen *L. O. Larsson*, *S. Nilsson*, *N. Petersson*, *O. B. Olsson*, *J. Jonson*, *M. Jonsson*, *P. Pehrsson* i Törneryd, *A. Persson* och *J. Eliasson*.

Efter uppläsning af Utskottets hemställan lemnades ordet på begäran till

Herr Pehrsson i Törneryd, som anförde: Då jag är en af reservanterna i denna punkt, skall jag be att i allra största korthet få angifva skälen för vår reservation; de äro inga andra än sådana, som äro kända af Kammaren förut, och således kan jag, som sagdt, fatta mig mycket kort.

Hufvudskalet till reservationen för mig så väl som för öfriga reservanter, så vidt jag vet, är det, att man ansett det vara nödvändigt att sätta en gräns för pensioneringen äfven i sådana fall, der ömmande omständigheter kunna framdragas. Jag tviflar icke, att sådana i här förevarande fall kunna förebringas, men jag kan omöjligt annat än taga hänsyn till, att en gräns måste uppdragas. Det måtte vara nog, att pensionera tjänstemän och deras enkor, och man får icke i sådana fall, der icke något berättigande till pension kan åberopas, gå så långt, att man äfven pensionerar deras barn. Reservationen afser således endast att bevara en princip, som denna Kammare sökt att hålla på och som vunnit visst er-

Ang. pension
för Statsrådet
S. Grubbes
döttrar.
(Forts)

kännande, den principen nemligen, att man icke får utsträcka pensionsrätten ända derhän, att man pensionerar barn efter tjänstemän. Det är på denna grund, Herr Talman, som jag måste anhålla om afslag å så väl Utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts framställning.

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Herr Pehr Pehrsson åberopade till stöd för sitt yrkande om afslag, att den princip borde göra sig gällande, att staten *icke* skulle pensionera enkor och barn efter tjänstemän. Jag medgifver, att denna princip i allmänhet kan hafva giltighet utom då särskilda undantagsfall föreligga. Vid sådana förhållanden har Riksdagen i flera fall beviljat pension, och enligt min åsigt föreligger här ett sådant undantagsfall. Till stöd för Kongl. Maj:ts framställning, att af den pension, som Statsrådet Grubbes enka i lifstiden åtnjutit, Grubbes efterlevande döttrar skulle få behålla $\frac{3}{4}$ eller 900 kronor, vill jag åberopa först och främst de grunder, på hvilka denna pension beviljades. Den beviljades, enligt hvad af Stats-Utskottets betänkande synes, "enär Statsrådet Grubbe i lifstiden genom sin långvariga, utmärkta och gagneliga verksamhet i statens tjänst förvärfvat sig grundade anspråk på nationens deltagande för den mindre lyckliga ekonomiska ställning, hvaruti hans maka och oförsörjda barn sig befunno". När nu hans enka afidit och döttrarna fortfarande äro oförsörjda, synes det mig vara, snart sagdt, om icke en juridisk, åtminstone en moralisk skyldighet för staten att låta dem utfå den del af pensionen, som skulle efter fördelning på dem belöpa sig. Jag åberopar vidare de synnerligen bekymmersamma omständigheter, som här föreligga. Af Statsrådet Grubbes döttrar är den äldsta 64 år, den andra 62 år och den tredje närmare 60 år. Den ena är i följd af framskriden ålder och klen helsa oförmögen att med arbete försörja sig, den andra i ordningen har genom ögonsjukdom förlorat synen å ena ögat och den tredje lider sedan många år af sinnessjukdom. Här om någonsin finnas bekymmersamma omständigheter, som tala. Stats-Utskottet erkänner slutligen Statsrådet Grubbes framstående verksamhet, och vi erinrades ju ock derom vid den jubelfest, som Svenska Akademien nyligen firade. Statsrådet Grubbe var lika framstående som embetsman och som vetenskapsman, och såsom en af vårt lands djupsinnigaste tänkare häfdar han sin plats vid sidan af Geijer och Boström. Jag hemställer, om det kan vara landet värdigt att låta Samuel Grubbes döttrar lida nöd.

Herr Rydin: Jag vill icke bestrida rättigheten i den princip, som af den förste talaren i ämnet framhållits, nemligen att man egentligen icke bör pensionera enkor och icke heller deras barn. I allmänhet är det också så anordnadt, att det finnes enke- och pupillkassor för alla verk. Men det finnes dock förhållanden, som äro undantagsförhållanden, och ett sådant är detta. Först och främst vill jag fästa uppmärksamhet derpå, att om dessa framlidne Statsrådet Grubbes döttrar hade tillhört civilstatens enke- och

pupillkassa, skulle de på grund af sjukdom och ålder varit berättigade att erhålla pension från densamma.

Å andra sidan vill jag fästa uppmärksamhet derpå, att om Statsrådet Grubbe icke blifvit statsråd utan stannat kvar såsom professor, så hade hans döttrar från akademiens pensionskassa fått ungefär lika stora belopp, som här ifrågasattes. Dessa förhållanden böra tagas i betraktande. Men Grubbe var statsråd på en tid, då man icke kunde hafva kvar sin föregående plats till reträttplats, när man tog afsked från sitt statsrådsembete, och till följd af sin föregående professorsanställning kunde Grubbe såsom statsråd icke komma in i Civilstatens pensionsinrättning. Derfor stod han sedan utan pension och Riksdagen fick till följd deraf själf gifva honom sådan. Denna pension var 4,500 kronor. Med detta belopp fick han draga sig fram såsom afskedadt statsråd, och som han hade stor familj och dertill en dotter, som redan länge varit svag, kunde han således icke göra några besparingar, utan hans bo kom i ett dåligt skick. Då sedermera Riksdagen efter hans död beslöt att gifva pension åt hans enka, så kunde man hafva skäl att tänka sig, det denna pension skulle utgå under samma vilkor, som pensioner från allmänna pensionsinrättningar eller att oförsörjda döttrar skulle komma i den belägenhet, att de skulle erhålla pension, om de till följd af sjuklighet och svåra förhållanden icke kunde draga sig fram, och att Riksdagen sålunda under sådana särskilda förhållanden, som här äro för handen, af erkänsla för Grubbes förtjenster skulle bevilja denna lilla pension. Här är för öfrigt icke fråga om att bevilja något nytt anslag, utan att minska ett förutvarande och under sådana förhållanden må man väl kunna låta denna pension få utgå deraf under några år.

Äfven i detta fall böra vi litet tänka på, hvad som förut egt rum, och vill jag då erinra om, att professorerna Zedritz', Säwes och Ångströms enkor fått pension af Riksdagen, oaktadt de hade pension från universitetets pensionsstat, och för några år sedan fingo Landshöfding Asplunds enka och oförsörjda dotter 1,000 kronor af Riksdagen, ehuru de hade 1,200 kronor från allmän pensionsstat.

Om man under sådana förhållanden och med den praxis, som Riksdagen i detta hänseende iakttagit, vill erkänna våra utmärktare svenske mäns förtjenster och nu Statsrådet Grubbes, ty han hör till dem, och hedra hans minne genom att gifva pension åt hans döttrar, tror jag det skall vara Riksdagen värdigt. Jag yrkar därför bifall till Utskottets hemställan.

Med Herr Rydin förenade sig Herrar *Helander, Söderblom, Lundberg, Roth, Toll, Trybom, Schenström, Sandvall, Wagenius, Blomberg, Arhusiander, Sjöcrona, Ol. Melin* och *Wallberg*.

Herr Ekman: Ehuru jag är vän af sparsamhet med statens medel, så vill jag dock säga, att det vore från statens sida både obarmhertigt och orätt att tillämpa denna sparsamhetsprincip uti ifrågavarande fall. Enkan efter Statsrådet Grubbe fick 1,200 kro-

Ang. pension
för Statsrådet
S. Grubbes
döttrar.
(Forts.)

Ang. pension
för Statsrådet
S. Grubbes
döttrar.
(Forts.)

nor. Hon är nu död och efterlemnar trenne döttrar, såsom vi se af Stats-Utskottets anförande. Tvenne af dem är öfver 60 år och den tredje nära 60 år, och bouppteckningen efter enkan visar en behållning af endast 855 kronor. Af de efterlemnade döttrarna är den ena oförmögen att försörja sig sjelf till följd af sjuklighet, den andra blind på ena ögat och den tredje sinnessjuk. Vore det under sådana förhållanden rätt, att rycka brödet från dessa tre åldriga qvinnor, då det icke gäller mer än att gifva dem 300 kronor hvar? Jag tycker det skulle vara hjertlost, och derfor kan jag icke vara med om ett sådant beslut, utan yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Grefve Sparre: Jag har icke besvärat herrarne under den föregående diskussionen om pensionerna. Jag är nemligen öfverens med de Herrar, som äro af den mening, att man i frågavarande hänseende bör tillvägagå med den största sparsamhet, ty ett annat förfarande skulle lättligen kunna föranleda till missbruk. Om likväl till och med Stats-Utskottet i detta afseende funnit sig böra göra några få undantag, bevisar ju detta, såsom vi äfven sett under föregående riksdagar, att den princip, som här framhållits, nemligen att man aldrig skall gifva person åt tjenstemäns enkör eller oförsörjda barn, icke utan alla undantag kan tillämpas. Det kan ju inträffa så ömmande omständigheter, att Riksdagen kan vara befogad att afvika från denna princip, och om så är förhållandet, frågar jag: kan man anföra vägra mera bindande omständigheter än de här föreliggande, der fråga är om tre gamla utlevade qvinnor, den ena sjuk, den andra blind, den tredje galen, döttrar till en af våra utmärktaste lärde, en pension, som just genom sina utmärkta egenskaper som lärare slutade på statsrådsplatsen. Kan det vara meningen, att vägra döttrar af en så utmärkt man ett så ringa understöd som 300 kronor, då de befinna sig i en verkligen nödställd belägenhet?

Man talade nyss om, att den pension, som man ville bevilja Professor Nathorst skulle gå till 10 kronor om dagen. Den här ifrågasatta pensionen går icke till mer än 82 öre om dagen, och det lär väl icke kunna anses vara för mycket. Vi hafva nemligen 365 dagar om året, och den pension, som här är ifrågasatt, att de skola få behålla, ty, mina herrar, de hafva verkligen redan åtnjutit den, den går icke till mer än 300 kronor. Jag kan icke tro, att det är allvarsam menadt af reservanterna, att de skola motsätta sig en så ytterst ringa utgift, som dessutom icke kan komma att länge utgå, ty två af dessa personer äro öfver 60 år och den tredje nära 60 år, 58 eller 59 år.

Härtill kommer, att, på sätt den ärade representanten från Upsala upplyst, Grubbes familj genom särskilda omständigheter icke kommit att blifva delegare i pensionskassa. Han hade först varit lärare, hvilka icke ingingo i civilstatens pensionsinrättning. Sedan blef han kallad till statsråd på en tid, då den som utnämndes till statsråd icke kunde såsom nu behålla sin plats. Jag får då säga, att några mera ömmande förhållanden icke kunna anföras, och att vi icke endast göra hvad billigt är, utan en ren rätt.

visa, då vi befria en af Sveriges främste vetenskapsmäns döttrar från att komma på fattigvården.

*Ang. pension
för Statsrådet
S. Grubbes
döttrar.
(Forts.)*

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Abr. Rundbäck: Jag vill endast erinra herrarne om, att Statsrådet Samuel Grubbe var den som satte sitt namn under svenska folkskolans stiftelseurkund år 1842. Det skulle verkligen se högst egendomligt ut, om svenska folkets representanter låte en sådan mans döttrar lefva och dö uti elände och nöd.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr P. A. Siljeström: Jag är förekommen af Herr Rundbäck och vill således endast instämma med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner givits enligt de meningar, som förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 15.

Sedan Kongl. Maj:t föreslagit att åt Geologen och Paleontologen vid Sveriges Geologiska Undersökning, Filosofie Doktorn *Sven Axel Theodor Tullberg*, måtte för hans återstående lifstid beviljas en årlig pension till belopp af 1,500 kronor, att från allmänna indragningsstaten utgå från och med månaden näst efter den, då afsked honom beviljas, hemstälde Utskottet under denna punkt, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte vinna Riksdagens bifall.

*Ang. pension
för Geologen
S. A. Th. Tull-
berg.*

Vid punktens fans fogad reservation af Herrar *A. P. Danielson*, vice Talmannen *L. O. Larsson*, *S. Nilsson*, *N. Petersson*, *O. B. Olsson*, *S. Andreasson*, *J. Jonson*, *M. Jonsson*, *P. Pehrsson*, i Törneryd, *A. Persson* och *J. Eliasson*, och sedan punkten nu föredragits, anförde:

Herr Danielson: Det är utan tvifvel ganska otacksamt att yttra sig i en fråga som denna, ty hvar och en har naturligtvis rätt att handla efter eget godtfinnande. Jag kan likväl icke underlåta att säga några ord till förmån för den af mig m. fl. vid denna punkt fogade reservation.

Såsom herrarne finna, har denne man icke haft fast anställning i statens tjänst utan endast varit anställd på förordnande under 4 år. Det tyckes derföre, som han egde alltför få meriter för att kunna ega anspråk på en pension. Det är också af detta skäl som vi reserverat oss mot Utskottets förslag i den tro, att det icke var fullt lämpligt att pensionera sådana personer, som haft sin befattning endast på förordnande, i synnerhet då detta icke omfattat längre tid än 4 år.

På dessa skäl yrkar jag afslag å Utskottets hemställan.

Ang. pension
för Geologen
S. A. Th. Tull-
berg.
(Forts.)

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Herr Talman! Det är en sanning, att Geologen Tullberg icke har fullmakt på sin tjänst. Han har icke haft det därför, att Geologiska byrån icke är uppförd på ordinarie stat. Men han har i Geologiska byrån haft så fast tjänst, som der lemnas; han har haft förordnande af chefen för Civildepartementet. Den omständighet, att verket icke är uppfördt på ordinarie stat, synes icke i och för sig utgöra något hinder för pension, ty såsom Kammaren behagade erinra sig, så finnes det en hel corps, för hvilken anslagen icke är uppfördt på ordinarie stat utan endast på extra stat, nemligen storskiftes- och afvittringslandtmätarne, hvilka, om jag icke missminner mig, vid 1875 års riksdag finge ovilkorlig pensionsrätt. Det är heller icke första gången, som pensionsrätt ifrågasatts vid den geologiska byrån. Så har skett förut, och Riksdagen har beviljat pension. År 1880 afät Kongl. Maj:t proposition om beviljande af pension åt enkan efter en tjänsteman vid Geologiska byrån, och denna pension blef af Riksdagen beviljad.

Hvad detta särskilda fall angår, så tillåter jag mig fästa Kammarens uppmärksamhet på de ömmande omständigheter, som här förefinnas. Tullbergs verksamhet började på ett synnerligen lyckligt sätt. Man hade förhoppning om, att han skulle i hög grad gagna både Geologiska byrån och vetenskapen, men så bröts hans arbetskraft i förtid antagligen till följd af öfveransträngning, så att han numera är helt och hållet oförmögen till arbete. Och då hans sjukdom icke lemnar hopp om förbättring, samt hans unga hustru och barn icke äga andra medel till upphålle än den lön, han nu uppbär från Geologiska byrån, men hvilken han icke kan vara berättigad att ständigt uppbära, då han icke förrättar sin tjänst, har jag velat på dessa omständigheter fästa Kammarens uppmärksamhet i den förhoppning, att de måtte tillmätas den vikt, de verkliga förtjena.

Vidare anfördes icke. Sedan Herr vice Talmannen framställt proposition så väl på bifall till Utskottets hemställan som på afslag derå, blef samma hemställan af Kammaren afslagen.

Punkten 16.

Bifölls.

Ang. pension
för Läroverks-
kollegan J. T.
Pagander.

Punkten 17.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att kollegan vid allmänna läroverket i Söderhamn, Filosofie Kandidaten *Jonas Teodor Pagander* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varden honom beviljadt, för sin återstående listid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 1,500 kronor, och hemstälde Utskottet under denna punkt, att, med bifall i öfrigt till Kongl. Maj:ts berörda framställning, det begärda pensionsbeloppet måtte nedsättas till 1,000 kronor.

I fråga härom anförde:

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Hammarskjöld: Adjunkten Pagander åtnjuter en lön af 2,000 kronor. Såsom varande sinnessjuk kan han icke utöfva sin tjänst. Enligt gällande lag är han, under sådana förhållanden, förpligtad att afstå $\frac{1}{4}$ af sin lön, $\frac{1}{4}$ af 2,000 kronor är 500 kronor, drages denna summa från 2,000 kronor, återstå 1,500 kronor. Dessa 1,500 kronor är således det belopp, som nu för Paganders räkning disponeras. Utskottet säger, att, då Pagander är sinnessjuk och intagen på hospital, bör pensionen icke gå till mera än hvad som erfordras för hans vistelse på hospitalet, och dertill menar Utskottet 1,000 kronor vore tillräckliga. Jag lemnar för ögonblicket denna sak i sitt värde, men skall genast återkomma till densamma. Jag måste nu säga, att jag fruktar, att ingen förmyndare skall anse sig befogad att inlemna afskedsansökan å den sinnessjuka Paganders vägnar, då derigenom för honom uppstode en förlust af 500 kronor. Jag har visserligen i dag under debatten i en annan fråga hört det påståendet framställas, att det går an att afskeda en sinnessjuk eller på annat sätt sjuk tjänsteman, då han till följd af sin sjukdom icke kan tjänstgöra. Med förtroende-embetsmän går detta för sig, men adjunkten Pagander är icke någon förtroende-embetsman, och 36 § Regeringsformen säger: "De som bekläda domarembeten, så högre som lägre, samt alla andra embets- och tjänstemän än de i föregående paragraf nämnde, *kunna icke*, utan medelst ransakning och dom. ifrån sina innehafvande sysslor af konungen afsättas". *Ransakning* och *dom* måste således föregå. Och hvad är det, som kan blifva föremål för ransakning och dom? Naturligtvis något tjänstefel eller något brott af tjänstemannen. Det lär väl dock icke linnas någon domstol som skulle anse det för brott, att en människa blifvit sinnessjuk. Ingen domstol skulle drista sig att säga, att i den stund en tjänsteman blifvit sinnessjuk, skall han, på grund af den och den paragrafen i strafflagen, afsättas. En sådan paragraf är ännu icke skriven i strafflagen. enligt hvilken sinnessjukdom skulle vara ett brott. Den vägen kan man således icke gå, utan lär Pagander komma att stå kvar på det sätt han hittills gjort, med 1,500 kronors lön. Hvilken skada har derigenom skett? Ingen skada för hvarken Pagander eller hans förmyndare eller Paganders släktingar, hvilka komma att uppbära hans lön med 1,500 kronor hädanefter, såsom hittills, men den skada, som uppstått, har tillskyndats det läroverk, som oupphörligt skall, så länge Pagander lefver, på hans plats hafva extra lärare med täta ombyten, hvilket naturligtvis skall vara till stort men för undervisningen.

Kongl. Maj:ts proposition är således icke framställd för att skaffa Pagander en förmån utan i det allmännas intresse. Pagander och hans rättsinnehafvare kunna vara fullkomligt lugna och likgiltiga för, huru denna fråga kommer att afgöras, men det är den offentliga undervisningen och de, som skola hafva nytta deraf, som komma att blifva lidande genom ett afslag å Kongl. Maj:ts proposition och ett bifall till förslaget, sådant det af Utskottet tillstyrkts.

Andra Kammarens Prot. 1886. N:o 36.

Ang. pension
för Läroverks
kollegan J. T.
Pagander.
(Forts.)

Ang. pension
för Läroverkets
kollegan J. T.
Pagander.
(Forts.)

Utskottet har ansett 1,000 kronor vara tillräckliga i och för vården af adjunkten Pagander. Jag betviflar att de det äro. Afgiften på hospitalet är 2,25 kronor om dagen, d. v. s. omkring 820 kronor per år, återstår således 180 kronor, af hvilka skola betalas skatter, förmyndare- och granskningsarfvodet, kläder m. m. Vi veta nemligen att 1:sta klassens patienter pläga sjelfva hålla sig med kläder. Dertill innehåller hospitalsstadgan, att om någon särskild vård är nödvändig för 1:sta klassens patienter, skall denna vård af dem sjelfva bekostas. Men hvarifrån penningar skola tagas dertill, vet jag sannerligen icke.

Under sådana förhållanden må jag bekänna, att jag icke tror Stats-Utskottets beräkningar vara fullt rigtiga. Huru vida adjunkten Pagander har några skulder, som skola betalas, och huru vida han har några fattiga släktingar, för hvilka det är hans moraliska pligt att draga försorg, det vet jag icke, men hvad som är säkert, det är, att om jag vore adjunkten Paganders förmyndare, jag icke skulle våga begära afsked för honom, om pension bifalles på sätt Stats-Utskottet tillstyrkt. Har man således intresse för det allmänna, så bör man bifalla den Kongl. propositionen oförändrad. På adjunkten Pagander behöfver man dervid icke det ringaste tänka, vare sig man bifaller det ena eller andra.

Herr Winkrans: Jag är i hufvudsak förekommen genom det yttrande vi nu hörde från statsrådsbanken, och har således ingenting att tillägga till det sakrika anförandet. Pensionen är begärd uteslutande ur läroverkets synpunkt; och från den synpunkten vore det skäl att bevilja de af Kongl. Maj:t begärda 1,500 kronor, i synnerhet som kollegan Pagander nu åtnjuter detta belopp af statsverket. Och något litet dertill på grund af de beräkningar, som anställas vid aflönandet af lärares vikarier. Med afseende å hans skulder så får jag upplysa, att Pagander icke utgör något undantag från dem, som för att skaffa sig dugliga kunskaper göra skulder vid akademien. Med dessa skulder förhåller det sig likväl vanligen så, att de icke äro till rika personer, som hafva råd att undvara sina pengar, utan till största delen till välvilliga personer, hvilkas hjälpsamhet ofta stått i omvänt förhållande till deras tillgångar. Kollegan Pagander har således skyldigheten att icke endast sig sjelf försörja utan också skulder att betala. Jag tror också, såsom Herr Ecklesiastikministern anförde, att hans förmyndare icke kan anse sig hafva rättighet att fränsäga Pagander de ekonomiska fördelar, som han nu åtnjuter. Men från läroverkets och dess rektors synpunkt vore det fördelaktigt, om Kongl. Maj:ts proposition bifölles. Statsverket gör ju dessutom ingen förlust derpå, tvärt om en vinst genom att få en ordinarie lärare tillsatt i stället för den nu varande vikarien.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Danielson: Herrarne se nog, att orsaken, hvarför Utskottet icke tillstyrkt mer än 1,000 kronor, är den, att detta belopp ansetts vara tillräckligt för att på hospitalet bereda Pa-

gander all möjlig vård bland 1:sta klassens patienter. Läkarna hafva också intygat att han är obotlig för all framtid och man ansåg därför, att han icke kunde vårdas annorstädes än på hospital.

Emot hvad Herr Ecklesiastikministern antog, vågar jag påstå, att Stats-Utskottets beräkningar på kostnaden för hospitalsvården äro rigtiga. Ty för att få kännedom om verkliga beloppet deraf, hade vi på afdelningen frågan bordlagd ett par dagar, och under tiden upplystes, att i afgiften 2 kronor 25 öre för hvarje dag, inginge äfven beklädnad, åtminstone dagliga gångkläder. Om nu emellertid icke så vore och om Pagander skulle vårdas på 2:dra klassen, så vore väl detta icke så farligt. När mannen icke har någon familj, som är i behof af understöd af honom, så vill jag förmoda, att hans förmyndare, som väl är en klok och förständig man, skall se, att hvad som nu bjudes, bjudes af välvilja, och att han därför tager emot detsamma. Det har visserligen talats om, att Pagander hade fordringsegare, hvilka påräknade att få sina fordringar betalda. Men det är möjligt, att, äfven om han får större pension än Utskottet föreslagit, dessa ändå icke utfå sina fordringar; och om hans skulder har för öfrigt i handlingen icke nämnts ett ord. Det är väl möjligt, att boupppteckning skett, sedan han erhöll förmyndare, men derom vet man ingenting. Det har också funnits en annan förmyndare för Pagander — han sitter här strax framför mig — och som hade hans arfsmedel om händer, tills Pagander blef myndig och han bör väl också känna till personen i fråga, som lär vara född prestson i Jönköpings län. Denne Paganders förre förmyndare skulle kanske kunna säga något helt annat, än hvad man från andra håll hört. Emellertid vill jag ej röra dervid utan må det vara en sak för sig. Nog af, vill man endast lemna penningar till den vård Pagander kan behöfva, då nöjer man sig med den af Utskottet föreslagna summan.

Jag hemställer därför, att Kammaren måtte bifalla Utskottets hemställan.

Häruti instämde Herr *Börjesson*.

Herr Ekman: Om det vore en möjlighet att få Paganders lön nedprutad till 1,000 kronor, så skulle jag genast bifalla Stats-Utskottets hemställan, emedan jag i likhet med Stats-Utskottet anser, att mannen i fråga icke behöfver mera än vård på hospitalet. Men det är ju alldeles omöjligt att få ned det belopp Kongl. Maj:t föreslagit. Ty om förmyndaren icke anser sig kunna acceptera ett lägre belopp, så kommer ju det belopp, som han har öfver på lönen, sedan vikarien fått sin ersättning, i alla händelser att af statsverket utbetalas d. v. s. samma summa, som Kongl. Maj:t föreslagit, kommer att från statsverket utgå — vi må för öfrigt här besluta huru som helst.

Frågan har således egentligen öfvergått från att vara en pensionsfråga till frågan om, huru vida icke det vore önskligast, att Söderhamns läroverk finge en ordinarie lärare i stället för den vikarie, som skall uppehålla Paganders plats. Pagander kan icke

Ang. pension
för Läroverks-
kollegan J. T.
Pagander.
(Forts.)

Ang. pension
för Lärverks-
kollegan J. T.
Pagander.
(^horts.)

komma att förlora något, huru vi än besluta. Men det allmänna kommer att förlora på, att icke denna sak blir ordnad.

Jag kan således icke ett ögonblick tveka — just emedan det icke är någon möjlighet att få ned summan — att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr *Blomberg* instämde med Herr *Ekman*.

Herr *Östling*: Då jag antager, att förmyndaren för kollegan Pagander är en klok och förståndig karl, kan jag icke finna annat, än att han måste se sig urständsat att för sin myndling antaga det pensionsbelopp af 1,000 kronor, som Utskottet föreslagit; ty den sjuke Pagander har, enligt nu gällande bestämmelser för sådana skolmän, som för sjuklighet äro tjenstledige, rättighet att uppbära sedan han afstått åt vikarien en fjerdedel af lönen, som för 36 veckor under båda läseterminerna går till 346 kronor 15 öre, återstoden af lönen eller 1,653 kronor 85 öre. Detta har han rättighet att uppbära, sedan han afstått hvad författningarna i dylika fall bestämma. Jag tror att, äfven om Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts proposition, det kan blifva fråga, huru vida icke en förmyndare under sådana omständigheter skall betänka sig, innan han begär afsked för Pagander, så mycket mera, då pensionen nedprutats med 653 kronor under det belopp, som han nu är berättigad att erhålla. Under sådana förhållanden tror jag icke, att hvad Utskottet här föreslagit är annat än ett maskeradt afslag på frågan, och då den gestaltat sig på det sättet, ber jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, oaktadt hvad der föreslagits med något litet understiger hvad enligt nu gällande författningar Pagander lagligen tillkommer.

Herr *Magnusson*: Oaktadt de uttalanden, som gjorts af den siste ärade talaren, ber jag att få yrka bifall till Utskottets förslag, då jag tror, att detsamma är af Utskottet så väl beräknadt, att det mycket väl kan antagas.

Öfverläggningen förklarades slutad. Enligt de yrkanden, som under densamma blifvit gjorda, gaf Herr vice Talmannen propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå och bifall i stället till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet; och fann Herr vice Talmannen den förra meningens hafva flertalets röster för sig. Votering blef likväl begärd och företogs enligt en nu uppsatt och af Kammarern godkänd voteringsproposition, så lydande:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet hemställt i 17:de punkten af Utlåtandet N:o 13,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställen, i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna proposition, bifallit denna senare oförändrad.

Omröstningen utföll med 89 Ja mot 69 Nej; i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets hemställen oförändrad.

Punkterna 18 och 19 biföllos jemväl.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{3}{4}$ 4 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.